

Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze

**PODOBNOST MEZI PARTNERY V RÁMCI SEBEHODNOCENÍ A VLIV TÉTO
NE/PODOBNOSTI NA PARTNERSKOU SPOKOJENOST**

Bakalářská práce

Michaela Dopitová

Vedoucí práce: Mgr. Klára Bártová, Ph.D.

Praha, 2021

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé práce Mgr. Kláře Bártové, Ph.D. za všechny její rady, připomínky a pomoc, za její trpělivost a ochotu i za veškerý čas, který mi věnovala, jelikož bez ní by tato práce nevypadala tak, jak vypadá. Děkuji také všem participantům, kteří se zúčastnili výzkumu. V neposlední řadě děkuji své sestře a především svému příteli za jeho připomínky a podporu.

OBSAH

ÚVOD	5
TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Sebehodnocení	7
1.1. Sebehodnocení a sebepojetí	7
1.2. Definice sebehodnocení	7
1.3. Vývoj sebehodnocení a jeho zdroje	8
1.4. Míra sebehodnocení	11
1.4.1. Vysoké sebehodnocení.....	12
1.4.2. Nízké sebehodnocení	14
1.5. Sebehodnocení a partnerské vztahy	16
2. Teorie homogamního a heterogamního párování	19
2.1. Homogamie.....	19
2.2. Heterogamie	22
3. Partnerská spokojenost	24
3.1. Vliv (ne)podobnosti na partnerskou spokojenost.....	25
3.2. Podobnost v rámci sebehodnocení u partnerů.....	26
EMPIRICKÁ ČÁST	28
4. Cíl práce a výzkumné hypotézy	28
5. Materiál a metody	30
5.1. Soubor osob.....	30
5.2. Procedura sběru dat.....	30
5.3. Použité dotazníky	32
5.3.1. Sociodemografický dotazník.....	32
5.3.2. Rosenbergova škála sebehodnocení (RSE).....	32
5.3.3. Revidovaný dotazník partnerského přizpůsobení (R-DAS).....	32
6. Analýza dat a výsledky	33
6.1. Deskriptivní analýza dotazníkových dat	34
6.2. Statistická analýza dotazníkových dat.....	40
6.2.1. Shrnutí statistické analýzy dotazníkových dat	44
7. Diskuze	45
ZÁVĚR	49
SEZNAM LITERATURY:	50
PŘÍLOHY	63

ÚVOD

Sebehodnocení je pro člověka velmi důležitým faktorem, jelikož má vliv na nejrůznější aspekty jeho života. Lidé se zdravou mírou sebehodnocení se cítí jako hodnotné, respektované a oceňované osoby, mají větší kontrolu nad svým životem a větší předpoklad k dosažení stanovených cílů (Vasiliiu, 2015; Watson, 2017). Jedinci s nízkým sebehodnocením se vidí více negativně a jsou celkově nespokojeni se svým životem. Mají proto i větší předpoklady k neúspěchu a psychickým i zdravotním problémům (Makhubela, 2019; Stinson a kol., 2008; Watson, 2017). Můžeme tedy říct, že vysoké sebehodnocení vede celkově k lepší kvalitě života (Baumeister a kol., 2003).

Jedním z aspektů, na který má sebehodnocení bezesporu vliv, jak dokázali mnohé studie (Erol a Orth, 2016; Fincham & Bradbury, 1993; Tackett, Nelson & Busby, 2013 a další), a kterým se budu zabývat i v této práci, je partnerský vztah. Už Erich Fromm (1966) ve své knize *Umění milovat* zmiňoval, že jestliže nejsme schopni milovat sami sebe, nemůžeme plně milovat ani druhé.

Výběr partnera je přitom nejspíše jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě každého jedince, neboť má dopad nejen na jeho osobní pohodu a spokojenost, ale také na mnohé další oblasti (Kohler, Behrman & Skyttthe, 2005). Jelikož výsledky mnoha studií ukázaly, že lidé v partnerském vztahu vykazují mezi sebou více podobnosti než náhodně spárovaní jedinci, a stejně tak, že partneři, kteří si jsou mezi sebou více podobní, spolu zůstávají déle, jsou spokojenější v manželství a mají více potomků než páry, v nichž si partneři podobní nejsou (Arrindell & Luteijn, 2000; Bereczkei & Csanaky, 1996; Felmler, 2001), budu se v této práci zabývat podobností mezi partnery v rámci sebehodnocení a vlivem této (ne)podobnosti na partnerskou spokojenost.

Práce je rozdělena na dvě části. V první teoretické části se věnuji teoretickému ukotvení, vymezení základních pojmů a představením dřívějších studií, které souvisí s vybraným tématem. Tato část se dělí na tři kapitoly. První se zaměřuje na sebehodnocení, jeho definici, vývoj, zdroje, míru a souvislost s partnerskými vztahy. Druhá kapitola se opírá o evoluční psychologii a rozebírá dvě základní a rozšířené teorie. Těmi jsou teorie homogamního a heterogamního párování. Třetí kapitola se věnuje partnerské spokojenosti, konkrétně vlivu (ne)podobnosti na spokojenost ve vztahu a podobnosti v rámci sebehodnocení u partnerů.

Empirická část je věnovaná kvantitativnímu výzkumu, který je proveden dotazníkovým šetřením. Hlavním cílem této práce je testovat podobnost partnerů v rámci sebehodnocení a zjistit, jaký vliv má tato případná podobnost či nepodobnost na spokojenost v partnerském vztahu.

Někteří autoři ovšem namítají, že pro spokojenost v partnerském vztahu je důležitá pouze podobnost vnímaná, tedy jak si partneri myslí, že si jsou vzájemně podobní, jelikož pouhé vnímání podobnosti může být dostačující k tomu, aby se cítili lépe pochopeni (Buunk & Bosman, 1986; Condon & Crano, 1988; Murray a kol., 2002). Proto mým dalším cílem bude zjistit, jestli vnímaná podobnost v sebehodnocení mezi partnery bude pro partnerský vztah důležitější než podobnost skutečná.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Sebehodnocení

1.1. Sebehodnocení a sebepojetí

V současné odborné literatuře se autoři, zabývající se studiem osobnosti, dělí na dvě skupiny. Jedna používá pojmy sebepojetí a sebehodnocení synonymně, jelikož přistupují k těmto pojmům z hlediska lidí samotných a ti v běžném životě tyto pojmy také nerozlišují. Druhá skupina autorů považuje sebehodnocení za emoční aspekt sebepojetí (Blatný, 2003). Protože pro mou práci není rozdíl mezi těmito pojmy důležitý, budu se přiklánět k první zmíněné skupině.

1.2. Definice sebehodnocení

Poprvé tento pojem popsal William James (1890) ve své knize *Principles of Psychology*. Sebehodnocení je podle něj jedincovo nahlížení na sebe sama a následné ztotožnění se s tímto vytvořeným sebeobrazem. Ten zahrnuje například osobnostní rysy, percepci vlastního těla nebo sociální role. Sebehodnocení si každý podvědomě vytváří podle toho, jak moc se ve vlastních představách vzdaluje nebo přibližuje představě ideálního já. Ta vzniká z našich životních zkušeností, z požadavků, které po nás vyžaduje společnost a podle toho, co obdivujeme na našich vzorech (Rogers, 1961; Výrost & Slaměník, 2008). Pokud se sebeobraz blíží představě ideálního já, má jedinec sebehodnocení vysoké, pokud se příliš vzdaluje, je jeho sebehodnocení nízké.

Lidé často touží po vyšším sebehodnocení a snaží se pocity vlastní hodnoty vylepšovat (například sebezdokonalováním) nebo sebehodnocení zachovávat alespoň na stejné úrovni, případně se snaží snížené sebehodnocení znovu obnovit (Nakonečný, 2009; Zeigler-Hill, 2013).

Sebehodnocení je tedy jedincovo subjektivní hodnocení vlastní hodnoty, které přitom může nebo nemusí odrážet jeho objektivně měřitelné talenty a úspěchy. Spíše než realitu odráží vlastní vnímání sebe sama (Leary & Baumeister, 2000; Zeigler-Hill, 2013).

Sebehodnocení je považováno za relativně stálou charakteristiku, která má vliv na motivaci a kognitivní funkce (Kernis, 2003). Mnoho studií v minulosti dokázalo, že má

vliv na duševní zdraví, celkovou spokojenost a kvalitu života a je považováno za důležitou lidskou potřebu (Blatný a Osecká, 1998; Diener a Diener, 1995; Vasiliu, 2015).

Griffiths, Parsons a Hill (2010) ve své práci zkoumali studie, zveřejněné od roku 1994, které se zabývaly sebehodnocením a kvalitou života u obézních dětí a adolescentů a došli k závěru, že nízké sebehodnocení, kterým se tito jedinci typicky vyznačují, má zásadní vliv na horší kvalitu jejich života, a to především co se týče vnímání vlastní atraktivity, atletických kompetencí a sociálního fungování.

Lee a Allen (2020) zase zkoumali spojitost mezi ekonomickým well-beingem¹, sebehodnocením a depresí. Ekonomický well-being je velmi důležitý v období rané dospělosti pro vývoj sebehodnocení a studie potvrzuje, že vybudování vysokého sebehodnocení je zase velmi prospěšné pro duševní zdraví jedince. Mezi mírou sebehodnocení a duševním zdravím je tedy značná souvislost.

1.3. Vývoj sebehodnocení a jeho zdroje

Sebehodnocení vzniká procesem, ve kterém jedinec posuzuje vlastní činnost, úspěchy, schopnosti a vlastnosti. Tento proces zahrnuje také jeho představy o tom, jak je vnímán sociálním okolím a tyto reflexe pak začleňuje do svého existujícího sebeobrazu (Nakonečný, 2009). Můžeme si to představit jako pohled do zrcadla, který nám nastavují ostatní. Z této myšlenky vychází teorie „zrcadlového já“, která předpokládá, že si jedinci představují sami sebe z perspektivy druhých a začleňují tyto percepce do svého již existujícího sebehodnocení. Míra vnímaného přijetí od ostatních poté určuje, jak na sebe jedinec pohlíží (Cooley, 1902).

Způsob, jakým jedinci posuzují vlastní hodnotu, se u mužů a žen liší. Sebehodnocení mužů častěji závisí na tom, jestli jsou dle vlastního uvážení lepší než ostatní, a také na jejich maskulinních znacích, jako je energie, síla, výkonnost, odolnost a možnost reprodukce. U žen sebehodnocení vyplývá spíše ze získané zpětné vazby a uznání od ostatních. Ženy také mnohem více než muži, dávají důležitost vlastní fyzické atraktivitě (McMullin & Cairney, 2004; Nakonečný, 2009; Sýkorová, 2007).

Sebehodnocení se formuje už od pěti až šesti let našeho života. V průběhu následujících let ho však mohou ovlivnit různá prožitá traumata a osudové rány. To, jak tyto zážitky zpracujeme, ale závisí právě na zmíněné vývojové fázi (Röhr, 2013).

¹ Ekonomickým well-beingem je rozuměn stav osobní pohody a spokojenosti v oblasti finančního příjmu a pracovní pozice (Lee & Allen, 2020).

Na sebehodnocení mají vliv různé faktory. Jedním z nich je podle Röhra (2013) původ rodiny. Každá rodina má jakýsi svůj prvotní příběh, jenž charakterizuje všechny jeho členy. Zahrnuje různé hodnoty, postoje a vzorce chování, které se výchovou předávají z generace na generaci. Na vývoj sebehodnocení mohou mít podle něj také vliv zděděné charakterové vlastnosti.

Dalším důležitým faktorem jsou samotní rodiče, jejich požadavky na dítě, poskytující opora, vřelost, péče, intonace, jakou dítě oslovují, způsob, jakým dítěti projevují laskavost a jak se k němu chovají. Negativní nebo pozitivní sdělení od našich rodičů se nám vrývají do paměti a nevědomky nás programují. Když se jeden z rodičů chová k dítěti odmítavě, nese si to v sobě jedinec většinou celý život (Röhr, 2013). Už v roce 1968 ukázala studie, kterou provedl Coopersmith, jak významný vliv má výchovný styl rodičů na sebehodnocení jedince. Výzkumný vzorek se zaměřil na chlapce ve věku 10-12 let a jejich sebehodnocení se měřilo pomocí kombinace Rorschachova testu, Tematického apercepčního testu a výpovědí učitelů ohledně projevů jejich chování (například jak reagují na neúspěch nebo kritiku, jak jsou plaší a podobně). Výsledky ukázaly, že rodiče chlapců s vysokým sebehodnocením byli více autoritativní, striktní ohledně dodržování pravidel a méně tolerantní vůči jejich porušování než rodiče chlapců s nízkým sebehodnocením. Zato ale neukládali svým synům tělesné tresty, používali spíše odměny a projevovali jim mnohem častěji lásku, na rozdíl od rodičů chlapců s nízkým sebehodnocením, kteří to považovali za nevhodné. Jejich synové je pak více označovali jako spravedlivé.

Vztah mezi autoritativním stylem výchovy a vysokým sebehodnocením potvrdila studie Mogonea a Mogoney (2014). Podle jeho zjištění shovívavější výchova, která se sice vyznačuje i mírou přívětivosti, ovlivňuje sebehodnocení negativně.

V období adolescence se zvyšuje vliv vrstevníků, ovšem vliv rodičů stále přetrvává. Názory ostatních jsou pro jedince zvláště důležité, jelikož narůstá nejistota a pochyby o vlastní osobě. Důležitost sebehodnocení se zvyšuje, ovšem jeho měření zaznamenává oproti předchozímu období jistý pokles, což může souviset s různými faktory, jako jsou tělesné a emoční změny probíhající právě v období puberty nebo i změny v sociálních vztazích – například přechod na střední školu (Higgins, 1991; Robins a kol., 2002; Vágnerová, 2000).

Důležitým faktorem, který začíná nejvíce působit právě v tomto období, je spokojenost se zevnějškem. Percepce vlastního těla se vyvíjí i na základě sociokulturních faktorů, jako je nerealistické (retušované a přikrášlené) zobrazování ženské krásy médií.

Společnost vždy určuje jakýsi trend ideálu krásy, se kterým se pak lidé mají tendenci srovnávat, což může výrazně narušit jejich sebehodnocení (Balcetis a kol., 2013; Röhr, 2013). To například dokázali Clay, Vignoles a Dittmar (2005) ve své studii, kde ukazovali 136 dívkám z Velké Británie ve věku 11-16 let obrázky velmi štíhlých a průměrně štíhlých modelek z časopisů. To nejenže způsobilo pokles jejich spokojenosti s vlastním tělem, ale následkem toho také pokleslo jejich celkové sebehodnocení.

Vzhled je neméně důležitý pro ženy ve středním věku, jak zjistila v roce 2018 Olchowska-Kotala. Její vzorek zahrnoval 67 polských žen ve věku 44-64 let. Ženy, kterým bylo pomocí Rosenbergovy škály sebehodnocení (Rosenberg, 1965) naměřeno vysoké sebehodnocení, se hodnotily jako atraktivní a v dobré fyzické kondici. Studie ukázala, že čím vyšší naměřené BMI (body mass index) žena má, tím méně je spokojená s vlastním tělem. Tyto ženy také uvedly vysokou snahu o hubnutí a kontrolu vlastní váhy. Pocit spokojenosti s vlastním tělem ovlivňovala také míra optimismu a příznaky menopauzy.

Evoluční psychologie vysvětluje důraz žen na fyzický vzhled předpokladem, že atraktivita je založena na prvcích vzhledu, které signalizují plodnost, biologickou zdatnost a mateřský potenciál (Buss & Schmitt, 1993).

Když je ale člověk atraktivní (bráno z objektivního hlediska, neboli již zmíněného společností uznávaného ideálu krásy), nemusí to nutně znamenat, že má vysoké sebehodnocení. Příkládání velkému významu našemu zevnějšku může vést k pocitům méněcennosti a pochybám o vlastní hodnotě. Atraktivní lidé mívají častěji tendenci přikládat vzhledu velký význam a paradoxně pak mívají nižší sebevědomí než méně atraktivní jedinci (Röhr, 2013).

Výsledky předchozích studií rovněž ukazují, že míra sebehodnocení se v průběhu života mění. Nejvyšší sebehodnocení za svůj život člověk zažívá v dětství, zatím ještě tolik nepoznamenán všemi faktory. Během puberty sebehodnocení výrazně klesá. Důvodem může být srovnávání se s nereálnými vzory a okolím a tělesné změny, kterými jedinec v tomto období prochází. Poté opětovaně narůstá během rané dospělosti a dále se zvyšuje během střední dospělosti. To může souviset se zpracováním změn a nejistot z předchozího období. Jedinec má také vlastní oblast aktivit a zájmů, jež mu dávají smysl a uspokojení. Svého vrcholu dosahuje přibližně ve věku 50 – 60 let a následně z důvodů dramatických změn postupně klesá až do stáří (Orth & Robins, 2014; Robins a kol., 2002; Trudel, Turgeon, & Piché, 2010; Trzesniewski, Donnellan, & Robins, 2013). Tyto změny mohou zahrnovat odchod do důchodu, nemoci, zhoršení smyslů, především sluchu a zraku, pro ženy pokles fyzické atraktivity z důvodu vrásek, řídnutí vlasů, příbytku na váze, poklesu

ňader a dalších, pro muže může být důvodem poklesu sebehodnocení ztráta síly, odolnosti, výkonnosti a reprodukční možnosti (Hirst & Metcalf, 1984; Orth, Trzesniewski & Robins, 2010; Sýkorová, 2007; Trudel, Turgeon, & Piché, 2010).

Způsob, jakým jedinci posuzují vlastní hodnotu, se rovněž liší u mužů a žen. Sebehodnocení mužů častěji závisí na tom, jestli jsou dle vlastního uvážení lepší než ostatní, a také, jak již bylo zmíněno výše, na jejich maskulinních znacích, jako jsou energie, síla, výkonnost, odolnost a možnosti reprodukce. U žen sebehodnocení vyplývá spíše ze získané zpětné vazby a uznání od ostatních. Mnohem více než muži také přikládají velkou důležitost vlastní fyzické atraktivitě (McMullin & Cairney, 2004; Nakonečný, 2009; Sýkorová, 2007).

1.4. Míra sebehodnocení

Sebehodnocení se většinou pro zjednodušení dělí na vysoké a nízké, nebo pozitivní a negativní. Může se proto zdát, že se jedná o dichotomický konstrukt, ve skutečnosti se však jedná o dva protipóly rozmanité stupnice (Baumeister, 1999).

Jak již bylo řečeno, sebehodnocení je pro každého jedince subjektivní, proto je velká většina měřících metod koncipována formou sebeposuzovacích škál. Tento druh dotazníkových metod s sebou nese několik nedostatků, tím největším je nejspíše tendence participantů odpovídat sociálně žádoucím způsobem (Guidon, 2010).

Nejčastěji se pro měření sebehodnocení používá Rosenbergova škála sebehodnocení (*Rosenberg Self-esteem Scale*). Tato jednodimenziální škála byla vytvořena Morrisem Rosenbergem v roce 1965. Obsahuje celkově deset položek, ve kterých jedinec posuzuje svou hodnotu a kvality a odpovídá na čtyřstupňové škále Likertova typu. Pět položek je formulováno negativně a pět pozitivně. Za odpovědi se přiřazují 1 – 4 body, přičemž negativní položky se bodují reverzně. Skór tedy může nabývat hodnot 10 – 40. Čím vyšší je skór, tím vyšší má jedinec sebehodnocení (Rosenberg, 1965).

Další metodou pro měření sebehodnocení je škála SLCS-R (*Self-Liking/Self-Competence Scale*), kterou vytvořili Romin W. Tafarodi a William B. Swann v roce 1995, avšak současnou podobu dostala až v roce 2001, kdy byla zkrácena ze dvaceti položek na šestnáct. Autoři vymezili dvě dimenze sebehodnocení: sebezpřijetí (*self-liking*) a kompetence (*self-competence*). Sebezpřijetí představuje to, jak jedinec sám sebe vnímá, jak hodnotí svůj vzhled, charakter a vlastnosti. Kompetence je pak vnímání vlastních schopností, které je založeno na shodě mezi záměry a cíli člověka a výsledky jeho činností

usilujících o uskutečnění těchto cílů, tedy nakolik se mu daří své záměry realizovat. Škála se skládá z šestnácti položek, z nichž osm měří sebedůvěru a osm kompetenci. Z toho čtyři jsou vždy formulovány pozitivně a čtyři negativně. Participant položky hodnotí na čtyřbodové škále. Za odpovědi se přiřazuje 1 – 5 bodů, skóre tedy nabývá hodnot 8 – 40 u sebedůvěry a 8 – 40 u kompetence (Tafarodi & Swann, 2001).

Někteří autoři používají také škálu SISE (single-item self-esteem scale) vytvořenou v roce 2001 Robinsem, Hendinem a Trzesniewskou. Tato škála obsahuje pouze jednu položku: *Řekli byste, že máte celkově vysoké sebehodnocení?* Odpovídá se na ni na sedmibodové škále (1 = vůbec, 7 = rozhodně).

1.4.1. Vysoké sebehodnocení

Lidé s vysokým sebehodnocením obecně vidí sami sebe v pozitivním světle. Cítí se jako hodnotné osoby, respektované a oceňované od ostatních. Mají pocit, že mají plnou kontrolu nad svým životem, že mohou zdravě růst a být produktivní (Watson, 2017).

Vysoké sebehodnocení se dále vyznačuje sebevědomím, schopností řešit obtížné situace, optimismem a dává předpoklad k úspěšnějšímu dosažení stanovených cílů. (Vasiliu, 2015). Člověk si váží sám sebe, nicméně nemusí to nutně znamenat, že se považuje za lepšího než ostatní lidé, rozhodně se ale nepovažuje ani za horšího. Nemyslí si o sobě ani, že je dokonalý, právě naopak. Vnímá svoje nedostatky, ale předpokládá, že se bude dále posouvat ve svém osobním rozvoji (Rosenberg, 1965).

Tito jedinci také lépe zvládají stresové situace, jsou ochotnější mluvit s cizími lidmi a více se ozývají ve skupině. Na rozdíl od lidí s nízkým sebehodnocením se pocitově považují jako sympatické a atraktivní osoby, vnímají své vztahy jako lepší a předpokládají, že dělají dobrý dojem na druhé. (Baumeister a kol., 2003). Přirozeně také vynakládají více úsilí při dosahování svých cílů a umí vytrvat i při počátečním neúspěchu (Zeigler-Hill, 2013).

Mnozí autoři byli v minulosti přesvědčeni (např.: Purkey 1970; Wylie, 1979 a další), že vyšší sebehodnocení vede k lepším studijním výsledkům, a tudíž, že studentům se špatnými výsledky může pomoci navýšení jejich sebehodnocení. Pozdější výzkumy však tuto domněnku označily jako nejistou a uvedly, že tomu může být i naopak. Tedy že studijní úspěchy nejsou následkem vysokého sebevědomí, nýbrž vysoké sebehodnocení je následkem dobrých studijních výsledků (např.: Baumeister a kol., 2003; March, 2006; Rosenberg, Schooler & Schoenbach, 1989).

Khan, Mahmood a Zaib (2019) provedli studii, kde vztah mezi sebehodnocením a studijními výsledky znovu prozkoumávali a shromáždili data celkem od 461 středoškoláků z Pakistánu. Pro měření sebehodnocení byla použita Rosenbergova škála sebehodnocení (Rosenberg, 1965). Výsledky se neukázaly jako signifikantní, když se počítali muži a ženy dohromady, což je v rozporu například s výsledky Rahmani (2011). Korelaci mezi sebehodnocením a studijními úspěchy našli ale u mužů, u žen se tato korelace neprokázala. Výzkum také ukázal, že muži měli výrazně vyšší sebehodnocení než ženy, s čímž se výsledky Rahmani (2011) shodují. Navzdory tomu ale měly ženy celkově lepší studijní úspěchy než muži. Autoři rozdíl v úrovni sebehodnocení vysvětlují diskriminací na bázi pohlaví a nabádají, aby se ženám dávaly stejné příležitosti. Studijní neúspěchy mužů pak vysvětlují tím, že v jejich kultuře musí muži více pomáhat rodičům a nemají tudíž tolik času na učení.

Mírou sebehodnocení v kontextu mezipohlavních rozdílů se okrajově zabýval i Blatný (2001). Podle něj jsou jedinci s vysokým sebehodnocením charakterističtí především tvrdostí a psychickou odolností. Dále jsou také maskulinní, dominantní, nemají sklony k sebeobviňování, v zátěžových situacích preferují aktivní řešení problémů, vyznačují se nízkou citlivostí k druhým a dokážou se soustředit na široký rozsah psychických obsahů. Jelikož ale je úroveň těchto charakteristik u mužů a žen odlišná, zjišťoval pomocí výzkumu, zda je sebehodnocení spojeno s odlišnými stránkami jejich osobnosti. K tomu použil dotazník *NEO-FFI*, který měřil osobnostní dimenze v rámci tzv. Big Five, neboli pětifaktorového modelu osobnosti, do kterého patří svědomitost, přívětivost, extraverte, otevřenost vůči zkušenostem a neuroticismus. Pro míru sebehodnocení použil Rosenbergovu škálu sebehodnocení (Rosenberg, 1965). Výsledky i tady ukázaly, že vyšší sebehodnocení mají spíše muži. Vykazovali se také nižší úrovní u všech sledovaných rysů, než jak tomu bylo u žen. Všechny rozdíly, až na svědomitost, byly statisticky průkazné. U celého souboru bylo sebehodnocení spojeno s neuroticismem, extravertí a svědomitostí. U mužů pak přívětivost a otevřenost vůči zkušenostem sebehodnocení snižovaly, zatímco u žen byly tyto proměnné s jejich sebehodnocením spojeny pozitivně.

Že muži mají výrazně vyšší sebehodnocení než ženy, prokázaly i mnohé další studie (Feingold, 1994; Hong a kol., 1993; Shackelford, 2001 a další).

1.4.2. Nízké sebehodnocení

Jedinci s nízkým sebehodnocením se často vidí negativně, jsou nespokojeni se svým životem a podceňují sami sebe jak ve svých myšlenkách, tak při komunikaci s ostatními. Tento pocit vlastní neschopnosti jim často brání dělat jakákoliv rozhodnutí, které by je dovedlo k nějaké pozitivní životní změně (Watson, 2017). Dále si také neváží sami sebe a mohou si přát vypadat jinak nebo se vyznačovat jinými vlastnostmi či talenty. Někdy sebou až opovrhují (Rosenberg, 1965).

Nízké sebehodnocení patří mezi největší faktory způsobující emoční a behaviorální problémy. Lidé s tímto typem sebehodnocení mají větší předpoklady k depresím (Leary, Schreindorfer & Haupt, 1995; Makhubela, 2019; Whitney, Sullivan & Herman, 2010), ztrátě zaměstnání (Huysse-Gaytandjjeva a kol., 2015), nedokončení školy, úzkostem, cítí se osamělejší, jsou žárlivější, méně asertivní a obecně více nešťastní (Leary, Schreindorfer & Haupt, 1995). Nízké sebehodnocení je často také spojováno s nechráněným pohlavním stykem, těhotenstvím v mladém věku, agresivitou, kriminalitou, zaplétáním se s deviantními skupinami, horšími ekonomickými vyhlídkami v dospělosti (Baumeister, 1993; Leary, Schreindorfer & Haupt, 1995; Trzesniewski a kol., 2006) nebo také s kouřením a konzumací drog a alkoholu (Bartsch a kol., 2017; Yang & Schaninger, 2010; Zeigler-Hill, 2013).

Tyto i mnohé další studie potvrdily, že nízká úroveň sebehodnocení je psychologický rizikový faktor, kvůli kterému je jedinec náchylnější k horšímu zdravotnímu stavu (Stinson a kol., 2008). Například Trzesniewski (2006) ve své studii zjistila, že adolescenti s nízkým sebehodnocením mají v dospělosti více zdravotních a duševních problémů než adolescenti s vysokým sebehodnocením, a to konkrétně problémy s kardiovaskulárním a respiračním systémem, nadváhou, depresemi, úzkostmi nebo se závislostí na tabáku.

Domnívat se, že nízké sebehodnocení je protikladem vysokého, tedy že když lidé s vysokým sebehodnocením touží po úspěchu a oblibě, lidé s nízkým sebehodnocením musí zákonitě toužit po opaku, je podle Dianne Tice (1993) špatně. Jedinci s nízkým sebehodnocením se také chtějí zamilovat, stát se bohatými a úspěšnými a být spokojeni po všech stránkách jejich života, ovšem takové cíle jim často připadají nedosažitelné a tak se jimi zbytečně neznepokojují. Místo toho si vytváří obranné mechanismy a jejich hlavním cílem je ve většině případů vyhnout se selhání, odmítnutí, ponížení a dalším negativním pocitům.

To kromě jiného platí i u jejich interpersonálních vztahů. Podle modelu regulace závislosti (Murray, Holmes & Griffin, 2000) lidé s nízkým sebehodnocením regulují attachment² ke svým partnerům a dovolují si citově se k nim připoutat, jen když je riziko odmítnutí minimální. Neboli pouze tehdy, když cítí jistotu v partnerově lásce. Čím více například tedy lidé věří, že je jejich partner vidí pozitivně a čím více se cítí milováni, tím pozitivněji svého partnera vidí také oni. Naopak, jestliže od partnera necítí jistotu a lásku, mohou si od něj emocionálně držet odstup.

Murray, Holmes a Griffin (2000) provedli na toto téma studii, ve které nechali sezdané i nesezdané páry, aby popsaly nejdříve sebe, potom své partnery, dále jak si myslí, že je jejich partneři vidí a nakonec, jak chtějí, aby je partneři viděli z hlediska svých předností. Výsledky ukázaly, že lidé s nízkým sebehodnocením výrazně podcenili to, jak je jejich partner vnímá, domnívali se, že je vidí stejně negativně, jako se vidí oni sami, a dokonce zpochybňovali jejich city. Jejich vlastní nejistoty měly za následek, že se od partnerů raději citově distancovali, aby se vyhnuli zklamání. Důsledky se projeví na celkové spokojenosti jejich vztahu. Výsledky jedinců s vysokým sebehodnocením byly přesně opačné. Dlouhodobé pozorování párů ukázalo, že nejistota jedinců s nízkým sebehodnocením se v průběhu času akorát zhoršovala.

Podobnou studii provedli o pár let později DeHart, Pelham a Murray (2004), kdy model regulace závislosti pozorovali na základě toho, jestli se participantům líbí partnerovy iniciály, aby ověřili na kolik se případný emocionální odstup děje na podvědomé úrovni. Autoři předpokládali, že preference partnerových iniciál bude u participantů záviset na jejich sebehodnocení a momentální spokojenosti ve vztahu, což výsledky studie potvrdily, ale pouze u lidí s nízkým sebehodnocením. U lidí s vysokým sebehodnocením se žádná souvislost mezi preferencí partnerových iniciálů a spokojeností ve vztahu neprokázala. Pro měření sebehodnocení použili jednopoložkovou škálu SISE.

Počáteční teorie spojovaly sebehodnocení s pocitem dominance a nadřazeností nad ostatními (Maslow, 1937). Pozdější teorie se zaměřily na potencionální adaptivní výhody sebehodnocení v souvislosti sledování statusu jednotlivců v soutěži o partnery, zdroje a dominanci uvnitř skupiny (Barkow, 1989). Jednou z nejvýznamnějších současných teorií je sociometrická teorie (Leary & Baumeister, 2000). Ta tuto perspektivu rozšiřuje a předpokládá, že lidé mají vrozenou touhu po mezilidských vztazích, jelikož potřebují mít

² Attachmentem (česky také vazba nebo citové připoutání) se nazývá spojení mezi dvěma jedinci, které se projevuje vzájemnými pozitivními city, sdílením pozornosti, udržováním blízkosti, radostí ze setkání, nelibostí při odloučení a poskytováním pocitu bezpečí (Thorová, 2015).

pocit, že někam patří a že jsou od ostatních přijímáni. Sebehodnocení v této teorii funguje jako měřítko, které určuje, do jaké míry je jedinec ostatními akceptován nebo odmítán. Sociometrická teorie tedy předpokládá, že je sebehodnocení ovlivněno tím, jak člověk vnímá a interpretuje reakce ostatních na jeho osobu. Z toho vyplývá, že jedincovo sebehodnocení se snižuje, jestliže se domnívá, že je jeho partner ve vztahu s ním nespokojený, a naopak se zvyšuje, pokud si myslí, že je partner ve vztahu šťastný (Erol & Orth, 2016; Leary & Baumeister, 2000). Tato teorie také ukazuje, jestli je jedinec schopný trvalých a vhodných sociálních vztahů.

Sociometrická teorie byla podpořena řadou studií. Kavanagh, Robins a Ellis (2010) dokázali, že sociální přijetí nebo odmítnutí od jedinců opačného pohlaví mění touhu po páření, tedy že mezi sociálním přijetím nebo odmítnutím a touhou po páření je příčinná souvislost zprostředkovaná změnami v sebehodnocení. Ve studii Denissena a kolektivu (2008) hlásili lidé s vyšším sebehodnocením lepší interpersonální vztahy. Míra sebehodnocení participantů souvisela s jejich očekávaným hodnocením od ostatních i ve studii Backa a kolektivu (2009).

Jak je tedy patrné z výše uvedeného, vysoké sebehodnocení vede celkově k lepší kvalitě života, než sebehodnocení nízké (Baumeister a kol., 2003).

1.5. Sebehodnocení a partnerské vztahy

Otázka, jak spolu souvisí sebehodnocení a spokojenost v partnerských vztazích byla předmětem již mnoha studií. Většina potvrdila, že sebehodnocení ovlivňuje spokojenost ve vztahu spíše, než že by tomu bylo obráceně (Fincham & Bradbury, 1993; Neyer & Asendorpf, 2001; Johnson & Galambos, 2014; a další). Je tomu tak zřejmě proto, že se sebehodnocení považuje za jedincův relativně stálý charakterový rys (Trzesniewski, Donnellan, & Robins, 2013; Kernis, 2003; a další). Například ale Andrew a Brown (1995) ve své studii uvádí, že ženám, které si byly bližší se svým partnerem, v průběhu let narostla míra sebehodnocení a podobné poznatky uvádí také Leary & Baumeister (2000).

Spojitost mezi sebehodnocením a partnerskou spokojeností můžeme vysvětlit tím, že jedinci s vysokým sebehodnocením vykazují více snahy na zlepšení kvality vztahu, zatímco jedinci s nízkým sebehodnocením mají tendenci vztah sabotovat nebo ho svým chováním a přístupem jinak poškozovat. Jak již bylo řečeno, tyto jedinci například citlivěji vnímají odmítnutí a reagují na něj emocionálním distancováním od partnera (Murray, Holmes, & Griffin, 2000; Murray a kol., 2002).

S tím úzce souvisí studie Scianguly a Morry (2009), které zkoumaly vztah mezi sebehodnocením, tím, jak se jedinec domnívá, že jej vnímá jeho partner a spokojeností ve vztahu. Výsledky ukázaly, že lidé s vysokým sebehodnocením měli tendenci navyšovat vlastní hodnotu (idealizovat se) u vlastností, které jsou pro vztah důležité, jako je například láskyplnost nebo dobrosrdečnost. Takové chování vedlo ke spokojenějším a déletrvajícím vztahům. Lidé s nízkým sebehodnocením se oproti tomu v těchto vlastnostech podceňovali, a to pak ve vztahu vedlo k více negativním zkušenostem, a dlouhodobě pak k psychickým a zdravotním problémům. U vlastností, které nejsou pro vztah tolik důležité, jako je třeba rezervovanost nebo umírněnost, se jedinci jak s vysokým, tak s nízkým sebehodnocením neměli tendenci podceňovat, spíše naopak.

V kapitole o vývoji a zdrojích sebehodnocení jsem zmiňovala, jak důležitou úlohu mají při budování sebehodnocení jedincovy rodiče. Johnson a Galambos (2014) ve své studii potvrdili, že pevnější vztah mezi rodičem a adolescentem vede k vyššímu sebehodnocení a méně depresivním symptomům během adolescentova přerodu do období rané dospělosti, a zjistili, že to následně vede k lepším partnerským vztahům jedince.

Se sebehodnocením může souviset také teorie attachmentu (Bowlby, 1969). Jedinec, u kterého v raném dětství vznikl k rodičům (nebo primárním pečovatelům) některý z typů nejisté vazby, bude mít spíše nízké sebehodnocení. Tento citový vzorec si s sebou může nést až do dospělosti a zažívat tak podobné zkušenosti ve vztazích. To pak může mít za následek vyhýbavý nebo úzkostný typ attachmentu k partnerovi. Tyto osoby nemusejí být tolik pozorné k emocím partnera, což může vést k nižší spokojenosti ve vztahu (Fraley & Shaver; 2000; Hazan a Shaver, 1987). Brennan, Clark a Shaver (1998) navrhli dvě dimenze attachmentu v dospělosti. První označili, jako úzkost související s attachmentem, která spočívá v tom, že se jedinec bojí, že bude partnerem odmítnut nebo opuštěn a strachuje se, jestli je partner citově dostupný a reagující. Druhou označili jako vyhýbání související s attachmentem, která spočívá v tom, že se jedinec cítí nepříjemně ohledně pocitu závislosti, intimity a blízkosti se svým partnerem. Jedinci, na které nesedí popis ani jedné ze zmíněných dimenzí, mají bezpečný attachment. Bezpečný attachment je pozitivně spjat s vysokým sebehodnocením a následně také s partnerskou spokojeností (Foster, Kernis, & Goldman, 2007; Mikulincer & Shaver, 2007).

Robertson (2009) zkoumal sebehodnocení a partnerskou spokojenost zase v souvislosti s percepcí vlastního těla a zjistil, že jedinci s vysokým sebehodnocením byli spokojenější se svým vzhledem, považovali se za atraktivní a také byli spokojenější ve

svém partnerském vztahu, na rozdíl od jedinců s nízkým sebehodnocením, kteří uvedli i více obav ohledně toho, jak hodnotí jejich vzhled ostatní lidé.

Tématem sebehodnocení v souvislosti s partnerskými vztahy se nejvíce zabývali Erol a Orth. V roce 2013 ve své studii zkoumali, jaký vliv bude mít jedincovo sebehodnocení na jeho partnerskou spokojenost (*actor effect*) a také na spokojenost jeho partnera (*partner effect*). Použili data z pěti nezávislých studií a výsledky byly ve všech případech signifikantní. Věk ani délka vztahu neměla na výsledek vliv. Ke stejným výsledkům došli například Robinson a Cameron (2012).

O rok později provedli studii, ve které zkoumali, zda vývoj sebehodnocení u obou partnerů ovlivní vývoj spokojenosti v jejich vztahu. Pro měření sebehodnocení použili Rosenbergovu škálu sebehodnocení (Rosenberg, 1965) a pro měření partnerské spokojenosti desetipoložkovou škálu GBMSS (Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale; Gilford & Bengtson, 1979). Výzkumný vzorek se skládal z 885 párů a měření proběhlo celkem pětkrát v průběhu dvanácti let, jednalo se tedy o studii longitudinální. Výsledky ukázaly, že počáteční úroveň sebehodnocení odpovídala počáteční úrovni partnerské spokojenosti a změna v sebehodnocení vedla ke změně spokojenosti ve vztahu. Tedy že navýšením sebehodnocení se zlepšila také kvalita vztahu participantů a naopak snížením sebehodnocení se spokojenost ve vztahu snížila. Výsledky nezávisely na pohlaví a při měření byl zohledňován věk, délka vztahu, zdraví a zaměstnanost participantů (Erol a Orth, 2014).

Studií provedených na toto téma je samozřejmě mnoho. Výsledky převážně ukazují, že pozitivní sebehodnocení je pro romantické vztahy velmi prospěšné a vede celkově ke spokojenějšímu životu obou partnerů (Fincham & Bradbury, 1993; Orth, Robins & Widaman, 2012; Tackett, Nelson & Busby, 2013 a další).

2. Teorie homogamního a heterogamního párování

Výběr partnera je nejspíše jedno z nejdůležitějších rozhodnutí v životě každého jedince. Má dopad nejen na jeho osobní pohodu a spokojenost, ale také třeba na zdraví (Kohler a kol., 2005). V této kapitole se budu proto zabývat výběrem partnera z hlediska evoluční psychologie a rozeberu dvě základní teorie - těmi jsou teorie homogamního a heterogamního párování.

2.1. Homogamie

Výběr partnera není tak náhodný, jak by se mohlo zdát. Dvě základní a velmi rozšířené teorie, teorie homogamního a heterogamního párování, říkají, že preferujeme partnera na základě podobnosti (homogamie) a/nebo nepodobnosti (heterogamie) různých charakteristik (Štěrbová a kol., 2017; 2021). Tyto teorie jsou předmětem výzkumu již více jak sto let a výsledky ukazují, že princip homogamie se v párování uplatňuje výrazně častěji než princip heterogamie (Štěrbová a kol., 2021). Za počátek můžeme považovat studii Karla Pearsona (1903), která se zaměřovala na homogamii párů v délce dožití a ve fyzických charakteristikách, jako je postava, délka předloktí nebo rozpětí paží.

Nejčastěji zkoumané charakteristiky, které mají zároveň i největší míru partnerské podobnosti, jsou charakteristiky socio-demografické (Luo, 2017). Nejvíce jsou si partneři podobní ve věku a tyto výsledky zůstávají konstantní už po několik období (např. Schwartz & Graf, 2009), na rozdíl třeba od náboženské a etnické homogamie, která během 20. století klesla nebo třeba homogamie ve vzdělání, která zase naopak stoupla (např. Kalmijn, 1991). Vlivem nárustu platu a úrovně vzdělání u žen se zvýšila také homogamie u socioekonomického statusu (např. Sweeney & Cancian, 2004). Přestože se tedy charakteristiky, ve kterých se partneři vzájemně podobají, proměňují vlivem různých společenských okolností, je homogamie u partnerů nacházena dlouhodobě (Štěrbová, 2019).

Silná podobnost mezi partnery bývá také nacházena v oblasti postojů a slabší pak v oblasti společných hodnot (Gaunt, 2006; Watson a kol., 2004 a další), životním stylu, koníčích a návycích (George a kol., 2015).

Co se týče kognitivních schopností a inteligence, bývá podobnost mezi partnery slabá až středně silná (např. Reynolds, Baker, & Pedersen, 2000).

Nízká podobnost bývá také nacházena u tělesných charakteristik, jako je výška (Stulp, 2016), váha (Speakman a kol., 2007), obličejové rysy (Bovet, 2012), atraktivita (Feingold, 1988) a další.

Studii zabývající se homogamním párováním v souvislosti s osobnostními charakteristikami provedli v roce 2017 Štěrbová a kolektiv. Jejich vzorek se skládal z heterosexuálních i homosexuálních mužů z Brazílie a České republiky. Pro měření osobnosti byl zvolen desetipoložkový dotazník pěti faktorů osobnosti (Big Five). Výsledky ukázaly, že jak heterosexuální, tak homosexuální muži upřednostňovali soběpodobnost v extraverci, otevřenosti vůči zkušenostem, přívětivosti a svědomitosti, ovšem ne v emoční stabilitě (neurotismu). Co se týče vnímané podobnosti u skutečných párů, pouze u heterosexuálních účastníků se prokázala vyšší úroveň v extraverci. Podruhé byl použit šedesátipoložkový dotazník NEO-FFI u celkově 49 heterosexuálních a 40 homosexuálních párů. Heterosexuální partneři se podobali v extraverci, otevřenosti vůči zkušenostem a svědomitosti, zatímco homosexuální pouze v extraverci. Ze závěru tedy vyplývá, že přestože se u participantů potvrdila preference soběpodobnosti, při skutečném výběru partnera se projevila jen částečně. Skutečný výběr totiž vyžaduje vzájemnou shodu a je ovlivněn spoustou dalších faktorů, jako je například fyzická atraktivita, úroveň vzdělání nebo socioekonomický status. Dále může záviset také na možnostech tzv. „partnerského trhu“, názorech jedincových přátel či členů rodiny nebo porovnání s jinými potencionálními partnery.

Mezi další zkoumané osobnostní charakteristiky patří například sebehodnocení. Podle Brown a Browna (2015) lidé s vysokým sebehodnocením popisují své ideální partnery jako soběpodobné. Tato preference po soběpodobnosti se ale podle autorů s nižším sebehodnocením snižuje.

Příčin vzniku podobnosti mezi partnery může být hned několik. Jedním z možných mechanismů, které homogamii vysvětlují, je efekt blízkosti (proximity effect). Ten předpokládá, že člověk má více možností se setkávat s lidmi, kteří mu jsou v určitých oblastech podobní. Pravděpodobnost setkání potencionálních partnerů tedy vzrůstá například geografickou nebo sociální blízkostí (Kalmjin & Flap, 2001). Kalmjin a Flap (2001) tento předpoklad prověřovali u manželských párů z Nizozemska na pěti místech setkávání, kterými byli rodinní známí, škola, práce, sousedství a dobrovolné aktivity v kontextu pěti různých charakteristik: vzdělání, věk, třídní původ, třídní destinace a náboženství. Použili k tomu osobní rozhovory. Homogamie u většiny těchto oblastí pozitivně korelovala se školním prostředím. Co se týče pracovního prostředí, korelovala

homogamie s třídní destinací a sousedství a rodinní známí s náboženstvím. Tyto výsledky ukázaly, že různé prostředí pro setkávání, které plyne ze vzájemné blízkosti, může mít za následek homogamní párování.

Dalším předpokladem je tzv. konvergence, tedy že podobnost mezi partnery vzniká až po nějaké době partnerského soužití (Griffiths & Kunz, 1973). To ovšem vyvrátila řada longitudinálních studií, které ukázaly, že míra podobnosti se v čase nemění a zůstává stejná jako na začátku vztahu (Bleske-Rechek, Remiker & Baker, 2009; Caspi a kol., 1992 a další).

Pasivním procesem vzniku homogamie je vedlejší efekt fungování tzv. „partnerského trhu“. Lidé dělají kompromisy mezi preferovaným partnerem a skutečným výběrem partnera, což často vede ke tvoření párů s jedinci mající podobnou hodnotu (*mate value*) na „partnerském trhu“ jako oni sami (Regan, 1998 citováno podle Štěrbová a kol., 2021).

Asi nejprozkoumanějším mechanismem je preference pro soběpodobnost, která vychází z předpokladu, že si jsou partneři podobní, jelikož soběpodobné jedince upřednostňují a navazují s nimi vztah (Štěrbová a kol., 2017).

Z pohledu evoluční psychologie může být preference soběpodobných partnerů vysvětlena jako adaptivní mechanismus. Podle teorie příbuzenského výběru se část genů jedince předává v jeho vedlejších příbuzenských liniích. Jedinec proto pomáhá svým příbuzným, jelikož se při jejich rozmnožení geny jedince dostanou do další generace, čímž se zvýší jeho inkluzivní fitness³. Optimální fitness vzniká výběrem partnera, který je geneticky podobný, ale ne přímo příbuzný (Rushton, 1988; Skupnik, 1998). Rozpoznání jedince s podobnými geny je založeno na mechanismu fenotypové podobnosti. Ten předpokládá, že genotyp se odráží ve fenotypu⁴. Podle této teorie jedinci používají svůj fenotyp pomocí specifického vrozeného algoritmu pro rozpoznání genetické podobnosti potencionálních partnerů a následně upřednostňují ty, se kterými mají podobné rysy. Když si pak zvolí partnery s podobnými fenotypovými vlastnostmi, znamená to, že sdílejí i podobné geny, které předají také svým společným potomkům, což zvýší zastoupení jejich vlastních genů v budoucích generacích (Blaustein a kol., 1991; Rushton, 1989).

Teorie homogenního párování může být z hlediska evoluční psychologie vysvětlena také pozitivním sexuálním imprintingem. Jedná se o proces, při kterém jedinec využívá

³ Podle teorie Williama D. Hamiltona (1964) záleží u biologické zdatnosti organismu na kvantitě kopií genů, jež jsou předané do další generace. Inkluzivní fitness zahrnuje, kromě kopie jedincových vlastních genů, také kopie genů jeho příbuzných.

⁴ Fenotyp je tedy vnější projev genotypu, souhrn všech pozorovatelných znaků jedince (Kratochvil, 1937).

fenotyp svého rodiče opačného pohlaví jako šablonu, a následkem toho si vybírá partnera, který se rodiči geneticky podobá (Marcinkowska & Rantala, 2012). Bereczekei a kolektiv (2002) provedli výzkum, kterým toto tvrzení podpořili. Participantům byla prezentována fotografie ženy, a následně fotografie ženiny tchyně a další tři kontrolní fotografie ženských obličejů, načež byli participanti vybidnuti, aby hodnotili podobnost obličejů na prezentovaných fotografiích s fotografií první ženy. Za nejpodobnější byla nejčastěji označována právě ženina tchyně (tedy matka jejího manžela). Stejně výsledky ukázal i druhý výzkum, kde se srovnávala podobnost manžela s ženiným adoptivním otcem (Bereczekei, Gyuris & Weisfeld, 2004).

Evoluční význam sexuálního imprintingu spočívá v tom, že zabraňuje párování jedinců, kteří si jsou příliš blízce příbuzní (inbreeding) nebo naopak jedinců, jež si jsou geneticky příliš vzdálení (outbreeding). Při inbreedingu a outbreedingu může totiž docházet k nejrůznějším tělesným nebo mentálním postižením potomků, a tedy i snižování fitness (Bateson, 1983; Charlesworth & Willis, 2009).

2.2. Heterogamie

Podle teorie heterogamního párování (negativního asortativního párování) mají jedinci tendenci vybírat si partnera s rozličnými charakteristikami, než jaké mají oni sami. Nemusí to však nutně znamenat, že by si byli navzájem protikladem, pouze jsou si vzájemně méně podobní (Štěrbová & Valentová, 2012).

Tuto teorii jako jeden z prvních zpracoval R. F. Winch (1967), podle kterého si jedinci vybírají partnery vynikající v oblastech, v nichž oni sami mají nedostatky, čímž si tyto nedostatky kompenzují. Kerckhoff a Davis (1962) teorii Winche rozšířili a výběr partnera považují za proces s dvěma fázemi. V první si jedinec na základě principu homogamie vybere okruh lidí podobající se mu v základních sociálních charakteristikách, jako je třeba rasa, věk nebo náboženství, načež si ve druhé fázi z tohoto okruhu vybírá konkrétního partnera s heterogamními vlastnostmi.

Teorie heterogamního párování nicméně nemá moc silnou empirickou podporu a, na rozdíl od teorie homogamního párování, ji potvrdilo jen málo studií (Štěrbová a Valentová, 2012). Preferenci partnerů s odlišnými charakteristikami uvedli například participanti ve výzkumu Dijkstry a Bareldse (2008). Zajímavé ale je, že z vyplněných osobnostních dotazníků a dotazníků zaměřených na vlastnosti jejich ideálního partnera těmto participantům vyplynula naopak preference partnera soběpodobného. Podle

autorů si lidé patrně neuvědomují, co skutečně od partnera vyžadují, anebo jsou ovlivněni všeobecně přijímanými názory o lásce, jako je například ten, že „se protiklady přitahují“, nebo že vztah s partnerem, který je nám podobný, je „nudný“. To vše v nás může zapříčinit zmatek a bránit nám v uvědomění si toho, po čem skutečně toužíme.

Výzkum Felmlee (2001) zase ukázal, že páry s rozdílnými charakteristikami se častěji rozcházejí a jen zřídka spolu zůstávají dlouhodobě. Je tomu tak nejspíše proto, že opačné charakteristiky, které na začátku vztahu partneři považovali za přitažlivé, vnímají později negativně.

Můžeme tedy vyvodit, že princip heterogamního párování funguje pouze u krátkodobých vztahů, zatímco u dlouhodobých vztahů se spíše uplatňuje princip homogamního párování (Štěrbová & Valentová, 2012). Regan a kolektiv (2000) tuto teorii potvrdili ve své studii, kde porovnávali preference pro krátkodobé sexuální vztahy a dlouhodobé romantické vztahy u 561 vysokoškoláků. Nechali je hodnotit celkem 23 vlastností a charakteristik a zjistili, že u krátkodobých vztahů účastníci preferovali spíše vlastnosti spojené se sexuální touhou, jako je atraktivita, sexuální apetit a podobně, zatímco u dlouhodobých vztahů spíše soběpodobné a sociálně žádoucí charakteristiky jako je inteligence nebo upřímnost.

Z evolučního hlediska je strategie heterogamního párování výhodná z důvodu snižování rizik plynoucích z již zmiňovaného inbreedingu (Charlesworth & Willis, 2009). Proti tomu je přirozenou obranou tzv. Westermarckův efekt, podle kterého mezi sebou osoby, jež spolu vyrůstaly od raného dětství, často tedy rodiče a sourozenci, nenachází sexuální přitažlivost (Lieberman, Tooby & Cosmides, 2007). Tento efekt se potvrdil například na Tchaj-wanu, kde jsou budoucí manželé, na základě smluvených sňatků, už od dětství vychovávaní spolu, podobně jako sourozenci. Kromě tohoto typu sňatku se na Tchaj-wanu vyskytuje i druhý typ (mnohem častější), kde se naopak manželé seznamují až v den svatby. První typ v porovnání s druhým typem měl daleko větší rozvodovost a o dvacet pět procent méně potomků (Wolf, 1985 citováno podle Rantala & Marcinkowska, 2011).

Dalším známým příkladem jsou izraelské kibucy, kde společně vyrůstaly příbuzné i nepříbuzné děti. Ze tří tisíc manželství se pouze čtrnáct uskutečnilo mezi jedinci pocházející ze stejné věkové skupiny a stejného kibucu. Z těchto čtrnácti manželství žádný jedinec nevyrostal se svým manželem/ manželkou do šesti let věku (Shepher, 1971; citováno podle Rantala & Marcinkowska, 2011).

Studie, které se zabývají heterogamním párováním poukazují na rozdílnost partnerů v MHC genech (hlavní histokompatibilní komplex), jelikož tyto geny hrají důležitou úlohu ve fungování imunitního systému při rozpoznávání cizích elementů, které pocházejí většinou z nějakého patogenu. Preference jedinců s odlišnými MHC geny zaručuje odolnost vůči nejrůznějším infekcím u našich potomků (Roberts a kol, 2005).

Výzkumy ukazují, že MHC geny můžeme odhadnout na základě tělesného pachu. Ve studii Wedekinda a kolektivu (1995) byl nejprve každému participantovi zjištěn druh MHC genu, načež měli zúčastnění muži za úkol v noci spát dvě noci za sebou ve stejném tričku. Ženy následně měly hodnotit příjemnost pachu u šesti těchto triček. Výsledky ukázaly, že ženám připadal příjemnější pach trička, jehož nositelem byl muž s odlišnými MHC geny, zatímco trička mužů s podobnými MHC geny hodnotily jako méně příjemné. Ženy užívající orální hormonální antikoncepci měly výsledky opačné, jelikož zvýšená hladina progesteronu v těle navozuje stav, který je podobný stavu v těhotenství a v těhotenství je pro ženy výhodné se obklopovat příbuznými jedinci (tedy jedinci s podobnými MHC geny).

3. Partnerská spokojenost

Spokojenost můžeme definovat jako subjektivní přetrvávající nebo dlouhodobý pocit, který může být buď pozitivní, nebo negativní, vztahující se k významným oblastem našeho života, jako jsou například vztahy, práce či postoj k vlastní osobě (Blatný, 2010). O partnerské spokojenosti pak můžeme říct, že se jedná o jedincovo subjektivní hodnocení kvality jeho vztahu, případně manželství (Li & Fung, 2011).

Na spokojenost v partnerském vztahu má bezesporu vliv nespočet faktorů, mezi kterými můžeme jmenovat například vyjadřování emocí, osobnost jedince, komunikaci, sexualitu, styl řešení konfliktů, vzájemnou interakci, trávení volného času a mnohé další (Allendorf, 2012). Abych se ale neodchýlila od tématu této práce, zaměřím se v následujících kapitolách pouze na dva a tím je podobnost partnerů a sebehodnocení.

Pro měření partnerské spokojenosti existuje nespočet standardizovaných dotazníků. Mezi jeden z nejnovějších patří škála CSI; *Couple Satisfaction Index* (Funk a Rogge, 2007), která vznikla na základě analýzy do té doby nejpoužívanějších validních dotazníků zjišťujících partnerskou a manželskou spokojenost. Mezi ně patřila škála *DAS (Dyadic Adjustment Scale)*, vytvořena G. B. Spanierem v roce 1976), test *MAT (Marital Adjustment*

Test, sestavený Lockem a Wallacem v roce 1959), škála *KMS (Kansas Marital Satisfaction Scale*, Schumm a kolektiv, 1983), *QMI (Quality of Marriage Index*, Norton, 1983), škála *RAS (Relationship Assessment Scale*, Hendrick, 1988), *SMD (Semantic Differential*, Karney a Bradbury, 1997) a *MSI (Marital Status Inventory*, Weiss a Cerreto, 1980).

3.1. Vliv (ne)podobnosti na partnerskou spokojenost

Výsledky mnoha studií ukazují, že lidé v partnerském vztahu vykazují mezi sebou více podobnosti než náhodně spárovaní jedinci, a stejně tak, že homogamie přispívá ke kvalitě vztahu spíše než heterogamie, tedy že partneři, kteří si jsou podobní, spolu zůstávají déle, jsou spokojenější v manželství a mají více potomků než páry, v nichž si partneři podobní nejsou (Arrindell & Luteijn, 2000; Bereczkei & Csanaky, 1996; Felmler, 2001). Mají-li totiž partneři podobné charakteristiky, postoje, názory, hodnoty, způsob myšlení, emocionální reakce a náhled na svět, usnadňuje jim to komunikaci a řeší spolu méně konfliktů, což přispívá k mnohem spokojenějšímu partnerství (Byrne a kol., 1971, citováno podle Klohnen a Luo, 2003; Rusbult, Finkel, & Kumashiro, 2009). Ke stejným výsledkům došly také studie zabývající se homosexuálními páry (Bártová a kol., 2017).

Větší spokojenost v manželství v souvislosti s vyšší mírou podobnosti mezi partnery dokázala například studie Ruth Gaunt (2006). Vzorek činil 248 manželských párů, průměrný věk žen byl 30 let, mužů 32 let. Partnerská spokojenost byla měřena zkrácenou verzí škály *EMS (ENRICH (evaluation and nurturing relationship issues, communication and happiness) Marital Satisfaction (EMS) Scale*, Fowers & Olson, 1993), která měří deset oblastí ve vztahu: rysy osobnosti, komunikaci, řešení konfliktů, nakládání s financemi, volnočasové aktivity, sexualitu, výchovu dětí, vztah s příženěnou rodinou, dělbu práce a důvěru. Podobnost mezi manželi byla měřena v oblasti hodnot, náboženství, genderových rysů osobnosti (typicky ženských a typicky mužských), postojích k rodinným rolím a prožívání pozitivních a negativních emocí. Na partnerskou spokojenost měla zejména vliv podobnost v hodnotách a genderových rysech osobnosti.

Některé studie ale pozitivní vliv homogamie na spokojenost v partnerském vztahu nepotvrdily (Dyrenforth a kol., 2010 a další). Podle George a kolektivu (2015) sice nemá soběpodobnost partnerů vliv na větší partnerskou spokojenost, zato velká odlišnost partnerů vede k nižší spokojenosti ve vztahu. Že se vztahy založené na heterogamii rozpadají více než vztahy homogamní, potvrdilo více studií (např. Sanchez, Manning & Smock, 1998).

Co se týče konkrétních charakteristik, studie našly slabý signifikantní vztah mezi homogamií v demografických charakteristikách a partnerskou spokojeností (Gaunt, 2006; Leikas, 2018 a další). Slabý pozitivní efekt má také na partnerskou spokojenost homogamie v osobnostních charakteristikách (Luo & Klohnen, 2005; Wilson & Cousins, 2003 a další). Často se ale ukazuje, že partnerskou spokojenost, spíše než vzájemná podobnost, ovlivňují osobnostní charakteristiky partnerů (Malouff a kol., 2010).

Dosavadní výzkumy tedy ukazují, že přestože se ve vztahu často uplatňuje princip homogamie, samotná podobnost mezi partnery má na vztah spíše slabý nebo dokonce žádný dopad. Z dosavadních studií však není zcela jasné, jaké konkrétní charakteristiky nebo podobnost v nich jsou pro partnerskou spokojenost nejvíce podstatné (Štěrbová, 2019).

3.2. Podobnost v rámci sebehodnocení u partnerů

Studie ukazují, že homogamie přispívá ke spokojenějším vztahům spíše než heterogamie. Lze tedy předpokládat, že vzájemná podobnost partnerů v rámci sebehodnocení, by měla být pro partnerský vztah stejně přínosná. Některé studie ovšem namítají, že vezme-li se v potaz spojitost mezi sebehodnocením a dominancí, může být tato podobnost mezi partnery problematická (Zeigler-Hill, 2010). Studie Dryera a Horowitz (1997) například předvedla, že dominantní lidé mnohem raději interagují se submisivními jedinci a naopak submisivní jedinci jsou spokojenější, když interagují s lidmi dominantními. Výzkum Lindové, Průšové a Klapilové (2020) však ukázal, že partneři jsou ve vztahu spokojenější, je-li moc mezi nimi rozdělena rovnoměrně.

Výsledky studií se převážně shodují, že vzájemná podobnost v sebehodnocení mezi partnery je malá nebo střední (Elfhag, Tynelius & Rasmussen, 2010; Erol & Orth, 2013; Murray, Holmes & Griffin, 2000; Whisman a kol., 2006). Erol a Orth (2014), kteří se v jedné ze svých studií zabývali především otázkou, jak ovlivňuje vývoj partnerského vztahu vývoj sebehodnocení partnerů, přednesli poznatky také o vlivu podobnosti v sebehodnocení partnerů na vývoj jejich spokojenosti ve vztahu. Poprvé posuzovali data pětkrát naměřená během dvanácti let celkem u 885 párů. Pro měření sebehodnocení byla použita Rosenbergova škála sebehodnocení (Rosenberg, 1965) a pro měření partnerské spokojenosti škála *GBMSS* (*Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale*; Gilford & Bengtson, 1979). Výsledky ukázaly, že podobnost v sebehodnocení nemá výrazný vliv na partnerskou spokojenost. Ke stejným závěrům došli i podruhé, kdy posuzovali data třikrát

naměřená během patnácti let u 6116 párů. Pro měření sebehodnocení byly tentokrát použity pouze tři položky z Rosenbergovy škály sebehodnocení a pro měření partnerské spokojenosti pouze jedna: „Jak byste popsali svůj vztah, vezmete-li v potaz všechny faktory?“ („*Taking things all together, how would you describe your relationship?*“). Participanti odpovídali na sedmibodové škále (1 = velmi nešťastný, 7 = velmi šťastný).

Závěry ohledně otázky vlivu podobnosti v sebehodnocení na spokojenost ve vztahu nejsou tedy zcela jednoznačné.

Je třeba rozlišovat mezi skutečnou mírou podobnosti a vnímanou, tedy jak si jsou jedinci skutečně podobní a jak si *myslí*, že si jsou navzájem podobní. Zatímco někteří autoři tvrdí, že pro vytvoření vzájemné přitažlivosti mezi partnery je důležitá skutečná podobnost (Byrne, 1997), jiní namítají, že je podstatná pouze podobnost vnímaná (Buunk & Bosman, 1986; Condon & Crano, 1988). Morry (2005) to vysvětluje obecným přesvědčením, že partneři si mají být ve vztahu podobní nebo také tím, že stejně jako vnímaná podobnost vede k přitažlivosti, vede přitažlivost k vnímané podobnosti.

Podle Dryera a Horowitz (1997) jedinci, kteří jsou v interakci se svými společníky spokojeni, je hodnotí jako soběpodobné, zatímco nespokojení jedinci hodnotí své společníky jako odlišné. Vnímaná podobnost se tedy podle této studie zdá být závislá na spokojenosti jedince.

Murray a kolektiv (2002) namítá, že páry mezi sebou vnímají podobnost, přestože ve skutečnosti může být tato naměřená podobnost malá. Pouhé vnímání podobnosti je však dostačující k tomu, aby se cítili lépe pochopení a byli i spokojenější ve vztahu. Vnímaná podobnost v sebehodnocení mezi partnery tedy může být pro partnerský vztah důležitější než podobnost skutečná (Erol & Orth, 2014).

EMPIRICKÁ ČÁST

4. Cíl práce a výzkumné hypotézy

Výsledky studií ukazují, že vysoké sebehodnocení vede k větší partnerské spokojenosti a obecně k lepší kvalitě života. Dosavadní výzkumy zabývající se teoriemi homogamního a heterogamního párování dále ukazují, že přestože se ve vztahu často uplatňuje princip homogie, samotná podobnost mezi partnery má na vztah spíše slabý nebo dokonce žádný dopad. Ukazuje se ale, že nepodobnost má na partnerskou spokojenost vliv negativní. Podobností v sebehodnocení a vlivu této ne/podobnosti na partnerskou spokojenost nebyla dosud věnována dostatečná pozornost. V Českém prostředí nebyla na toto téma provedena studie žádná, proto se na něj v této práci zaměřím. Jelikož z dosavadních studií není také zcela jasné, jestli je pro vztah důležitější podobnost skutečná nebo vnímaná, budu dále zkoumat, jestli bude mít vliv na partnerskou spokojenost také vnímaná podobnost.

Výzkumné hypotézy:

H1: Míry sebehodnocení participantů a jejich partnerů budou vzájemně pozitivně korelovat.

H2: Míry partnerské spokojenosti participantů a jejich partnerů budou vzájemně pozitivně korelovat.

H3: Míra partnerské podobnosti v sebehodnocení nebude korelovat se spokojeností, soudržností a shodou ve vztahu.

H4: Míra sebehodnocení participanta bude signifikantně pozitivně korelovat s jeho partnerskou spokojeností.

H5: Míra sebehodnocení participantova partnera/ky bude signifikantně pozitivně korelovat s partnerovou/partnerčinou partnerskou spokojeností.

H6: Míra sebehodnocení participanta bude signifikantně pozitivně korelovat s vnímanou mírou sebehodnocení, jak ji vidí jeho partner/ka.

H7: Míra sebehodnocení partnera/ky bude signifikantně pozitivně korelovat s vnímanou mírou sebehodnocení participanta.

H8: Míra sebehodnocení participanta bude signifikantně pozitivně korelovat s vnímanou mírou sebehodnocení jeho partnera/ky.

H9: Míra sebehodnocení partnera/ky bude signifikantně pozitivně korelovat s vnímanou mírou sebehodnocení, jak vidí participanta.

H10: Míra vnímané partnerské podobnosti v sebehodnocení bude korelovat se spokojeností, soudržností a shodou ve vztahu.

5. Materiál a metody

Pro nábor participantů byl vytvořen náborový letáček, který stručně informoval o probíhajícím výzkumu, uváděl podmínky nezbytné pro účast a nabízel odměnu v podobě vyhodnocení osobnostního dotazníku (viz příloha č. 1). Letáček byl následně uveřejněn na několika facebookových skupinách a dalších sociálních sítích. V případě zájmu mě participanté kontaktovali na e-mailovou adresu uvedenou na letáčku, na základě čehož jsem jim poslala e-mail, který obsahoval podrobnější informace, individuálně přidělené kódy a odkaz na internetovou adresu dotazníku (viz příloha č. 2 a příloha č. 3). Nábor participantů se dále konal metodou sněhové koule, jelikož účastníci byli požádáni o následné šíření výzkumu mezi svými známými. Participantům nebyla udělena za účast ve výzkumu žádná finanční odměna.

5.1. Soubor osob

Soubor participantů se skládal z 65 párů, tedy 130 jedinců. Všechny zúčastněné páry byly heterosexuální. Někteří jedinci sice inklinovali k bisexuální orientaci, ale jelikož měli za partnera/partnerku osobu opačného pohlaví, byli ve výzkumu ponecháni. Pro účast byly stanoveny celkem tři podmínky: Zúčastnit se mohli jen muži a ženy ve věkovém rozmezí 18 až 45 let, bylo nezbytné, aby se výzkumu účastnili oba partneři a minimální délka vztahu byla stanovena na 3 měsíce.

5.2. Procedura sběru dat

Sběr dat proběhl formou online na internetovém rozhraní Qualtrics (www.qualtrics.com), jehož licenci má Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy k dispozici. Participantům, kteří projeví zájem se výzkumu zúčastnit a kontaktovali mě, jsem zaslala informační e-mail, ve kterém byl výzkum představen, znovu upozorňoval na podmínky nezbytné pro účast ve výzkumu, obsahoval instrukce k vyplnění dotazníku, odkaz na jeho vyplnění a přidělené individuální kódy pro oba partnery, pod kterými během celého výzkumu vystupovali. Pro usnadnění orientace se kód skládal ze čtyřmístného čísla, které značilo, o kolikátého zájemce o účast ve výzkumu v řadě se jedná a písmene „a“ pro něj nebo písmene „b“ pro jeho partnera. Číslo partnerů se shodovalo, abych při vyhodnocování dotazníku snadno poznala, kteří jedinci patří k sobě. Kódy jednoho páru tedy mohly

vypadat například takto: 0010a + 0010b. Zájemci byli také ujištěni o zachování anonymity, a že nasbíraná data nebudou poskytnuta jejich partnerům ani jiným třetím osobám a budou sloužit pouze k výzkumným účelům.

Na začátku dotazníku se nacházel krátký úvod, který celý výzkum znovu představil a obsahoval informovaný souhlas s výzkumem, který účastník potvrdil kliknutím. V případě že kliknul na nesouhlas s účastí ve výzkumu, dotazník ho přesměroval na konec a účastník nemohl nadále s vyplňováním pokračovat. To samé platilo, vyplnil-li účastník jiný věk, než jaký byl uveden v podmínkách pro účast nebo odpověděl-li na otázku, zda má v současné době partnerský vztah trvající minimálně tři měsíce, záporně.

Participant po udělení souhlasu zadal do příslušné kolonky svůj přidělený kód, načež vyplnil nestandardizovaný sociodemografický dotazník. Následovaly tři standardizované dotazníky. Jako první *Rosenbergova škála sebehodnocení RSE (Rosenberg Self-esteem Scale; Rosenberg, 1965)*, kterou participant vyplnil nejprve sám za sebe a následně podle toho jak si myslí, že by ji vyplňoval jeho partner. Poté *Revidovaný dotazník partnerského přizpůsobení R-DAS (Revised Dyadic Adjustment Scale; Busby a kol., 1995)*, který hodnotil celkovou spokojenost ve vztahu a jako poslední osobnostní dotazník *TIPI (Ten-Item Personality Inventory; Gosling, Rentfrow a Swann, 2003)*, který však nebyl součástí výzkumu, ale jeho vyhodnocení sloužilo pouze jako odměna pro participanty za jejich vynaložený čas, proto se o něm v následujících kapitolách již nebudu zmiňovat. Na konci dotazníku byl participantům tento osobnostní dotazník automaticky vyhodnocen a následně jim bylo umožněno zanechat svůj komentář nebo připomínky.

Participanty tedy vyplnili následující set dotazníků:

- Nestandardizovaný sociodemografický dotazník
- Rosenbergova škála sebehodnocení RSE (Rosenberg, 1965)
- Revidovaný dotazník partnerského přizpůsobení R-DAS (Busby a kol., 1995)
- Ten-Item Personality Inventory TIPI (Gosling, Rentfrow a Swann, 2003)

Celkový čas vyplňování byl individuální. V průměru tato doba zabrala 15 minut. Účastníci byli informováni, že vyplňování mohou kdykoliv přerušit a vrátit se k němu po dobu tří dnů od prvního spuštění dotazníku.

5.3. Použité dotazníky

5.3.1. Sociodemografický dotazník

Sociodemografický dotazník byl nestandardizovaný a obsahoval otázky základních osobních a demografických údajů. Přesněji se jednalo o: pohlaví, věk, velikost obce, ve které participant převážně žije, nejvyšší dosažené vzdělání, sexuální orientaci, zda má v současné době partnerský vztah trvající minimálně tři měsíce a délku trvání současného partnerského vztahu.

Sexuální orientace byla měřena pomocí Kinseyho sedmibodové škály. Odpověď „výhradně heterosexuální“ odpovídá stupni 1, „převážně heterosexuální“ stupni 2, „spíše heterosexuální“ stupni 3, střední hodnota „bisexuální“ stupni 4, „spíše homosexuální“ stupni 5, „převážně homosexuální“ stupni 6 a „výhradně homosexuální“ stupni 7.

5.3.2. Rosenbergova škála sebehodnocení (RSE)

Pro měření participantova sebehodnocení byla použita *Rosenbergova škála sebehodnocení (Rosenberg Self-esteem Scale)*. Tato škála byla vytvořena Morrisem Rosenbergem v roce 1965. Jedná se o škálu jednodimenzionální a původně byla navržena pro adolescenty, dnes se však používá u širší populace. Obsahuje celkově deset položek, na které participant odpovídá na čtyřstupňové škále Likertova typu (rozhodně souhlasím, souhlasím, nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím), přičemž pět je formulováno negativně a pět pozitivně. U pozitivně formulovaných položek, se body přiřazují následovně: rozhodně souhlasím = 4, souhlasím = 3, nesouhlasím = 2; rozhodně nesouhlasím = 1. Negativní položky se bodují reverzně: rozhodně souhlasím = 1, souhlasím = 2, nesouhlasím = 3, rozhodně nesouhlasím = 4. Skór může nabývat 10-40 bodů, přičemž čím je vyšší, tím vyšší má jedinec sebehodnocení (Rosenberg, 1965). Allik a Schmitt (2005) ve svém výzkumu uvádí, že průměrná hodnota sebehodnocení pro českou populaci je 28,47. Pro použití v českém prostředí byla škála upravena Blatným a Oseckou (1994).

5.3.3. Revidovaný dotazník partnerského přizpůsobení (R-DAS)

V roce 1976 sestavil pro měření partnerské spokojenosti a kvality vztahu Graham B. Spanier dotazník partnerského přizpůsobení *DAS (Dyadic Adjustment Scale)*. Tento původní dotazník obsahoval celkem 32 položek a skládal se ze čtyř subškál: *partnerské soudržnosti (dyadic cohesion)*, kterou tvořilo pět otázek, jež se zaměřovaly na společně trávený čas, *partnerské spokojenosti (dyadic satisfaction)*, obsahující deset otázek zaměřených na obecné hodnocení vztahu, uvažování o ukončení vztahu nebo o jeho trvání

do budoucnosti, *vyjadřování emocí (affectional expression)*, tvořené ze čtyř otázek zaměřujících se na shodu mezi partnery v oblasti sexuální a oblasti emocionálních projevů, a *partnerské shody (dyadic consensus)*, která se skládala ze třinácti otázek, jež zjišťovaly shodu partnerů ohledně základních postojů a životních hodnot. Pro českou populaci dotazník přeložil a validizoval Kratochvíl (2006).

V roce 1995 tento dotazník revidoval a vylepšil Busby a kolektiv. Odstranil z něj problematické položky a subškálu vyjadřování emocí. Nový *R-DAS* dotazník tedy obsahuje celkově 14 položek. Participantů zaznamenávají své odpovědi na šestibodové škále, u položky 11 („Chodíte společně za zábavou a koníčky?“) na škále pětibodové. Body se přiřazují od 1 do 6 (v případě položky 11 od 1 do 5), minimální skóre tedy může nabývat hodnot 14 a maximální 83, přičemž čím vyšší má jedinec skóre, tím vyšší je jeho míra partnerského přizpůsobení.

Prvních šest položek dotazníku spadá pod subškálu partnerské shody, kterou můžeme dále rozdělit na: *rozhodování* (ohledně důležitých rozhodnutí a rozhodnutí týkajících se zaměstnání (položka 3 a 6)), *hodnoty* (náboženství a správné nebo vhodné chování (položka 1 a 5)) a *náklonnost* (projevování citů a sex (položka 2 a 4)). V této subškále může maximální skóre dosahovat hodnot 36.

Další čtyři položky patří pod subškálu partnerské spokojenosti. Ta se nadále dělí na: *stabilitu* („Jak často uvažujete o ukončení vztahu?“ a „Litujete toho, že žijete společně?“) a *konflikt* („Jak často se hádáte?“ a „Jak často si jdete s partnerem/partnerkou na nervy?“). Maximální skóre této subškály je 24.

Jako poslední následuje subškála partnerské soudržnosti. Ta se dělí na: *činnosti* (četnost společného chování za zábavou a koníčky a společné plánování akcí (položka 11 a 13)) a *diskuzi* (četnost podnětné výměny názorů a klidného diskutování (položka 12 a 14)). Maximální skóre je 23.

6. Analýza dat a výsledky

Ke statistickému zpracování dat byl použit software IBM SPSS Statistics 28. Nejprve byly vypočteny skóre standardizovaných dotazníků standardizovaným způsobem a byla provedena deskriptivní analýza. Následně byly odstraněny chybné a odlehlé hodnoty (errors and outliers), a poté byl proveden Shapiro-Wilkův test na testování normality.

Pro testování vzájemné podobnosti párů v rámci sebehodnocení RSE (Rosenberg, 1965) a partnerské přizpůsobivosti R-DAS (Busby a kol., 1995) byla použita vnitrotřídní korelační analýza (*Intraclass Correlation*).

Pro testování souvislosti mezi rozdílem ve skutečné míře podobnosti partnerů a ve vnímané míře podobnosti partnerů v dotazníku sebehodnocení a dotazníku partnerské přizpůsobivosti byly nejprve vypočítány rozdíly mezi sebehodnocením participantů a mezi sebehodnocením jejich partnerů (čím větší hodnota, tím větší rozdíl) a to jak u udávaného, tak u vnímaného sebehodnocení. Následně byla použita bivariační korelační analýza (Spearmanův korelační koeficient (*Spearman rank-correlation coefficient*)).

6.1. Deskriptivní analýza dotazníkových dat

- **Počet respondentů**

Dotazníkový soubor vyplnilo celkem 154 participantů, z čehož 13 bylo vyřazeno kvůli nedokončení dotazníku, 9 bylo vyřazeno z důvodu chybějících dat od partnera a 2 byli vyřazeni z důvodu nesplnění podmínky minimální délky vztahu. Finální vzorek tedy činil 65 párů (130 jedinců, 65 mužů a 65 žen).

- **Sexuální orientace**

Sexuální orientace byla měřena pomocí Kinseyho sedmibodové škály.

Tabulka č. 1: Sexuální orientace

	Muži		Ženy	
	Frekvence	Procenta	Frekvence	Procenta
Výhradně heterosexuální	50	76,92	29	44,62
Převážně heterosexuální	11	16,92	30	46,15
Spíše heterosexuální	3	4,62	1	1,54
Bisexuální	1	1,54	5	7,69
Spíše homosexuální	0	0,00	0	0,00
Převážně homosexuální	0	0,00	0	0,00
Výhradně homosexuální	0	0,00	0	0,00
Celkem	65	100	65	100

- **Věk**

Věk participantů je uveden v letech.

Tabulka č. 2: Věk participantů

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	19	44	26,31	5,836
Ženy	65	18	40	24,02	4,869
Celkem	130	18	44	25,16	5,476

- **Dosažené vzdělání**

Stupeň dosaženého vzdělání byl převeden na následující číselnou škálu:

1 = Neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání

2 = Střední odborné (bez maturity)

3 = Střední škola (s maturitou)

4 = Nástavbové studium (včetně pomaturitního studia)

5 = Vyšší odborné vzdělání (Dis.)

6 = Bakalářské (Bc., BcA.)

7 = Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.)

8 = Doktorské (Ph.D., Th.D., DrSc., CSc.)

Jak je patrné z tabulky č. 3 a č. 4, u mužů (n = 65) bylo nejnižší dosažené vzdělání (1) neukončené základní nebo základní vzdělání a nejvyšší dosažené vzdělání (8) doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.). Nejvíce zúčastněných mužů mělo (3) střední školu s maturitou (55,38%). U žen (n = 65) bylo nejnižší dosažené vzdělání rovněž (1) neukončené základní nebo základní vzdělání a nejvyšší dosažené (7) magisterské vzdělání (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.). Nejvíce zúčastněných žen mělo taktéž (3) střední školu s maturitou (63,08%).

Tabulka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muž	65	1	8	3,78	1,807
Žena	65	1	7	3,54	1,768
Celkem	130	1	8	3,66	1,785

Tabulka č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání – rozdělení

	Muži		Ženy	
	Frekvence	Procenta	Frekvence	Procenta
Neukončené základní nebo základní	4	6,15	8	12,31
Střední odborné (bez maturity)	5	7,69	1	1,54
Střední škola (s maturitou)	36	55,38	41	63,08
Nástavbové studium	2	3,08	0	0,00
Vyšší odborné vzdělání	2	3,08	1	1,54
Bakalářské	8	12,31	6	9,23
Magisterské	6	9,23	8	12,31
Doktorské	2	3,08	0	0,00
Celkem	65	100	65	100

- **Délka vztahu**

Délka vztahu je uvedena v měsících.

Jak je patrné z tabulky č. 5, nejkratší doba trvání vztahu, kterou participanti uvedli, byla 4 měsíce a nejdelší doba trvání vztahu, kterou participanti uvedli, byla 16 let. Průměrná délka vztahu činila 3 roky a 8 měsíců.

Tabulka č. 5: Délka vztahu

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	4	192	44,60	40,041
Ženy	65	4	192	44,32	39,810
Celkem	130	4	192	44,46	39,771

- **Velikost obce**

Velikost obce, ve které participant převážně žije, byla převedena na následující číselnou škálu:

- 1 = obec nad 1 milion obyvatel
- 2 = obec se 100 000 až 1 milionem obyvatel
- 3 = obec s 50 000 až 100 000 obyvatel
- 4 = obec s 30 000 až 50 000 obyvatel
- 5 = obec s 10 000 až 30 000 obyvatel
- 6 = obec se 3 000 až 10 000 obyvatel
- 7 = obec s 1 000 až 3 000 obyvatel
- 8 = obec do 1000 obyvatel

Jak je patrné z tabulky č. 6 a č. 7, největší obec, ve které participanti žili a zároveň nejčastěji (33,08% z celkového vzorku) byla (1) obec nad 1 milion obyvatel. Nejmenší obec, ve které participanti žili, byla (8) obec do 1000 obyvatel.

Tabulka č. 6: Velikost obce

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	1	8	3,48	2,605
Ženy	65	1	8	2,83	2,184
Celkem	130	1	8	3,15	2,416

Tabulka č. 7: Velikost obce – rozdělení

	Muži		Ženy	
	Frekvence	Procenta	Frekvence	Procenta
nad 1 milion obyvatel	20	30,77	23	35,38
100 000 až 1 milion	16	24,62	19	29,23
50 000 až 100 000	5	7,69	5	7,69
30 000 až 50 000	1	1,54	3	4,62
10 000 až 30 000	6	9,23	5	7,69
3 000 až 10 000	1	1,54	2	3,08
1 000 až 3 000	9	13,85	5	7,69
Do 1000	7	10,77	3	4,62
Celkem	65	100	65	100

- **Sebehodnocení**

Nízký skór značí nízké sebehodnocení a vysoký skór sebehodnocení vysoké. Minimální skór je 10 a maximální 40.

Tabulka č. 8: Míra sebehodnocení

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	16	40	29,92	5,215
Ženy	65	17	40	28,48	5,495
Celkem	130	16	40	29,20	5,385

- **Partnerská spokojenost**

Partnerská přizpůsobivost byla měřena ve třech subškálách: shoda v partnerském vztahu (minimální skór 6, maximální skór 36), partnerská spokojenost (minimální skór 4, maximální skór 24) a partnerská soudržnost (minimální skór 4, maximální skór 23). Celkový minimální skór byl 14 a maximální 83, přičemž čím vyšší je skór, tím vyšší je i míra partnerského přizpůsobení (shody/spokojenosti/soudržnosti).

Tabulka č. 9: Partnerské přizpůsobení (R-DAS celkem)

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	42	78	65,66	6,634
Ženy	65	47	78	64,98	6,712
Celkem	130	42	78	65,32	6,656

Tabulka č. 10: Partnerské přizpůsobení (R-DAS – shoda)

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	17	36	28,77	3,630
Ženy	65	20	35	28,38	3,329
Celkem	130	17	36	28,58	3,475

Tabulka č. 11: Partnerské přizpůsobení (R-DAS – spokojenost)

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	12	24	20,37	2,547
Ženy	65	11	23	19,75	2,693
Celkem	130	11	24	20,06	2,629

Tabulka č. 12: Partnerské přizpůsobení (R-DAS – soudržnost)

	N	Minimum	Maximum	Průměr	SD
Muži	65	9	22	15,52	2,635
Ženy	65	11	22	15,85	2,551
Celkem	130	9	22	15,68	2,588

6.2. Statistická analýza dotazníkových dat

- **Korelační analýza podobnosti partnerů v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) a dotazníku partnerské přizpůsobivosti (R-DAS; Busby a kol., 1995)**

Pomocí vnitrotřídní korelační analýzy bylo zjišťováno, zda skóry, kterých participanti dosáhli v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) a dotazníku partnerské přizpůsobivosti (R-DAS; Busby a kol., 1995) korelují se skóry jejich partnerů/partnerek.

Jak je patrné z tabulky č. 13, pomocí vnitrotřídní korelační analýzy nebyl nalezen žádný signifikantní vztah mezi skóry participantů u dotazníku sebehodnocení a skóry, jichž v dotazníku dosáhli jejich partneři/partnerky.

U dotazníku partnerského přizpůsobení byl mezi skóry participantů a skóry jejich partnerů/partnerek pomocí vnitrotřídní korelační analýzy nalezen signifikantní vztah, a to jak u celkového skóre, tak i u jednotlivých subškál.

Tabulka č. 13: Vnitrotřídní korelační analýza podobnosti partnerů v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) a dotazníku partnerské přizpůsobivosti (R-DAS; Busby a kol., 1995)

	ICC	95 % BCa CI	<i>p</i>
RSE	.135	[-.399, .467]	.278
R-DAS celkem	.816	[.699, .888]	<.001
R-DAS shoda	.690	[.493, .811]	<.001
R-DAS spokojenost	.828	[.711, .897]	<.001
R-DAS soudržnost	.835	[.730, .899]	<.001

- **Korelační analýza souvislosti mezi sebehodnocením participantů (RSE; Rosenberg, 1965) a jejich partnerskou přizpůsobivostí (R-DAS; Busby a kol., 1995)**

Pomocí bivariátní korelační analýzy (r_{sp}) bylo zjišťováno, zda skóry, kterých participantů dosáhli v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) korelují se skóry, kterých dosáhli v rámci dotazníku partnerské přizpůsobivosti (R-DAS; Busby a kol., 1995).

Jak je patrné z tabulky č. 14, signifikantní vztah byl mezi skóry participantů u dotazníku sebehodnocení a celkovými skóry, jichž dosáhli v dotazníku partnerského přizpůsobení, nalezen. Signifikantní vztah byl také nalezen mezi skóry participantů u dotazníku sebehodnocení a skóry, jichž dosáhli v subškále partnerské shody a soudržnosti. Nicméně mezi skóry u dotazníku sebehodnocení a skóry u subškály partnerské spokojenosti signifikantní vztah nalezen nebyl.

Pomocí bivariátní korelační analýzy nebyl nalezen žádný signifikantní vztah mezi skóry partnerů/partnerek participantů u dotazníku sebehodnocení a celkovými skóry, jichž dosáhli v dotazníku partnerského přizpůsobení, ani skóry jednotlivých subškál (viz tabulka č. 15).

Tabulka č. 14: Bivariátní korelační analýza (r_{sp}) souvislosti mezi sebehodnocením participantů (RSE; Rosenberg, 1965) a jejich partnerskou přizpůsobivostí (R-DAS; Busby a kol., 1995)

	RSE		
	r_{sp}	95 % BCa CI	p
R-DAS celkem	.298	[.053, .524]	.016
R-DAS shoda	.278	[.063, .479]	.025
R-DAS spokojenost	.094	[-.148, .314]	.458
R-DAS soudržnost	.267	[.006, .497]	.032

Tabulka č. 15: Bivariátní korelační analýza (r_{sp}) souvislosti mezi sebehodnocením partnerů/ek participantů (RSE; Rosenberg, 1965) a jejich partnerskou přizpůsobivostí (R-DAS; Busby a kol., 1995)

	RSE		
	r_{sp}	95 % BCa CI	<i>P</i>
R-DAS celkem	.078	[-.164, .336]	.536
R-DAS shoda	.045	[-.201, .288]	.722
R-DAS spokojenost	.048	[-.215, .331]	.706
R-DAS soudržnost	.065	[-.187, .308]	.609

- **Korelační analýza vnímaného a skutečného sebehodnocení partnera v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965)**

Pomocí vnitrotržní korelační analýzy bylo zjišťováno, zda skóry, kterých participanti dosáhli v rámci dotazníku sebehodnocení, korelují se skóry vnímaného sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965), jak je vidí jejich partneři/partnerky a zda skóry, kterých dosáhli partneři/partnerky participantů v rámci dotazníku sebehodnocení, korelují se skóry vnímaného sebehodnocení, jak je vidí participanti.

Mezi skóry sebehodnocení participantů a skóry vnímaného sebehodnocení, jak je vidí jejich partneři/partnerky, byl nalezen signifikantní vztah ($ICC = .552$, $p < .001$). Stejně tak byl nalezen signifikantní vztah mezi sebehodnocením partnerů/partnerek participantů a vnímaným sebehodnocením, jak je vidí participanti ($ICC = .544$, $p < .001$).

- **Korelační analýza skutečného sebehodnocení participanta a jeho vnímaného sebehodnocení v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965)**

Pomocí vnitrotržní korelační analýzy bylo zjišťováno, zda skóry, kterých participanti dosáhli v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenber, 1965), korelují s vnímaným sebehodnocením, jak vidí svého partnera a zda skóry, kterých dosáhli partneři/partnerky participantů v rámci dotazníku sebehodnocení, korelují se skóry vnímaného sebehodnocení, jak vidí participanty.

Mezi skóry sebehodnocení participantů a skóry, kterých dosáhli při hodnocení sebehodnocení svého partnera/partnerky, byl nalezen signifikantní vztah ($ICC = .531$, $p <$

.001). Stejně tak byl nalezen signifikantní vztah mezi sebehodnocením partnerů/partnerek participantů a vnímaným sebehodnocením, jak vidí participanty ($ICC = .473, p = .004$).

- **Analýza souvislosti mezi podobností partnerů v míře sebehodnocení a partnerskou přizpůsobivostí**

Pomocí Spearmanova korelačního koeficientu bylo zjištěno, zda rozdíl ve skutečné míře podobnosti partnerů v rámci dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) koreluje s mírou partnerské přizpůsobivosti (R-DAS; Busby a kol., 1995) a zda s mírou partnerské přizpůsobivosti koreluje vnímaný rozdíl v míře podobnosti partnerů v rámci dotazníku sebehodnocení.

Jak je patrné z tabulky č. 16 a tabulky č. 17, pomocí Spearmanova korelačního koeficientu nebyl nalezen žádný signifikantní vztah mezi skutečnou ani vnímanou mírou podobnosti partnerů u dotazníku sebehodnocení a mírou partnerského přizpůsobení.

Tabulka č. 16: Bivariátní korelační analýza (r_{sp}) souvislosti mezi rozdílem ve skutečné míře podobnosti partnerů v dotazníku sebehodnocení RSE (Rosenberg, 1965) a dotazníkem partnerské přizpůsobivosti R-DAS (Busby a kol., 1995).

	r_{sp}	Skutečný rozdíl v RSE	
		95 % BCa CI	<i>P</i>
R-DAS celkem	-.054	[-.304, .172]	.671
R-DAS shoda	-.078	[-.328, .157]	.535
R-DAS spokojenost	-.103	[-.313, .100]	.413
R-DAS soudržnost	.153	[-.110, .381]	.223

Tabulka č. 17: Bivariátní korelační analýza (r_{sp}) souvislosti mezi rozdílem ve vnímané míře podobnosti partnerů v rámci dotazníku sebehodnocení RSE (Rosenberg, 1965) a dotazníkem partnerské přizpůsobivosti R-DAS (Busby a kol., 1995).

	Vnímaný rozdíl v RSE		
	r_{sp}	95 % BCa CI	<i>P</i>
R-DAS celkem	-.049	[-.292, .176]	.701
R-DAS shoda	-.160	[-.393, .073]	.203
R-DAS spokojenost	-.026	[-.274, .240]	.837
R-DAS soudržnost	.136	[-.109, .349]	.280

6.2.1. Shrnutí statistické analýzy dotazníkových dat

U participantů byly na základě korelační analýzy dotazníkových dat zaměřené na podobnost partnerů zjištěny následující signifikantní výsledky:

- Partneri se vzájemně lišili ve skutečné míře sebehodnocení.
- Partneri se vzájemně podobali v celkové míře partnerského přizpůsobení a stejně tak v míře partnerské shody, míře spokojenosti ve vztahu a míře partnerské soudržnosti.
- Míra sebehodnocení participantů odpovídala jejich míře partnerské přizpůsobivosti a míře partnerské shody a partnerské soudržnosti, nicméně neodpovídala míře partnerské spokojenosti.
- Míra sebehodnocení partnerů/partnerek participantů neodpovídala míře jejich partnerské přizpůsobivosti, partnerské shody, partnerské spokojenosti ani partnerské soudržnosti.
- Míra sebehodnocení participantů se podobala míře vnímaného sebehodnocení, jak participanty viděl/a jejich partner/ka.
- Míra sebehodnocení partnerů/partnerek participantů se podobala vnímanému sebehodnocení, jak je viděli participanté.
- Míra sebehodnocení participantů se podobala míře vnímaného sebehodnocení, jak viděli svého partnera/partnerku.
- Míra sebehodnocení partnerů/partnerek participantů se podobala míře vnímaného sebehodnocení, jak viděli participanté.

- Skutečná míra sebehodnocení neměla vliv na celkovou míru partnerského přizpůsobení, ani na míru partnerské shody, míru spokojenosti ve vztahu nebo míru partnerské soudržnosti.
- Vnímaná míra sebehodnocení neměla vliv na celkovou míru partnerského přizpůsobení, ani na míru partnerské shody, míru spokojenosti ve vztahu nebo míru partnerské soudržnosti.

7. Diskuze

Hlavním cílem této práce bylo testovat podobnost partnerů v rámci sebehodnocení a zjistit, jaký vliv má tato případná podobnost či nepodobnost na spokojenost v partnerském vztahu. Dalším cílem bylo zjistit, jaký vliv bude mít na partnerskou spokojenost vnímaná podobnost v míře sebehodnocení mezi partnery a zda bude důležitější než podobnost skutečná.

Naměřená data ukázala, že mezi skóry participantů u dotazníku sebehodnocení (RSE; Rosenberg, 1965) a skóry, jichž v dotazníku dosáhli jejich partneři/partnerky nebyl nalezen žádný signifikantní vztah. Tyto výsledky se liší od výsledků dřívějších studií, které ukazují, že vzájemná podobnost v sebehodnocení mezi partnery je malá nebo střední (Elfhag, Tynelius & Rasmussen, 2010; Erol & Orth, 2013; Murray, Holmes & Griffin, 2000; Whisman a kol., 2006). Tento výzkum byl však rozšířen o měření vnímané podobnosti mezi partnery a výsledky ukázaly, že míra skutečného sebehodnocení participantů odpovídala tomu, jak vnímali sebehodnocení svých partnerů. Můžeme tedy říct, že přestože se participant v této studii vzájemně nepodobali ve skutečné míře sebehodnocení, byli i přesto ve vztahu s partnerem, o němž se domnívali, že má sebehodnocení podobné, jako je to jejich. To se shoduje s tvrzením Condon a Crano (1988), podle kterých je pro vytvoření vzájemné přitažlivosti důležitá pouze vnímaná podobnost nebo s výsledky Buunk a Bosman (1986), kteří našli signifikantní vztah pro vnímanou podobnost u manželských párů v rámci sdílení stejných postojů, ale skutečnou podobnost nikoliv.

Průměrné sebehodnocení mužů bylo v této studii vyšší než průměrné sebehodnocení žen. Tyto výsledky se shodují s výsledky předchozích studií (Blatný, 2001; Khan, Mahmood a Zaib, 2019; Feingold, 1994; Hong a kol., 1993; Rahmani, 2011; Shackelford, 2001 a další). Podle Blatného (2001) může být tento rozdíl dán tím, že vysoké

sebehodnocení se pojí více s dominancí, tvrdostí, psychickou odolností a celkově maskulinními vlastnostmi. Khan, Mahmood a Zaib (2019) zase tvrdí, že příčinou je diskriminace na bázi pohlaví. Je ale třeba mít na paměti, že v Pakistánu, kde byl výzkum prováděn, je tato diskriminace závažnější téma než u nás.

Jedním z cílů výzkumu bylo zjistit, zda páry, kde se budou partneři více podobat v míře sebehodnocení, budou oproti méně podobným párům vykazovat vyšší míru spokojenosti, soudržnosti a shody ve vztahu. Mezi mírou podobnosti partnerů u dotazníku sebehodnocení a mírou partnerského přizpůsobení (R-DAS; Busby a kol., 1995) nebyl nalezen žádný signifikantní vztah. Tyto výsledky se shodují s výsledky Erol a Orth (2014), kteří se ve své studii okrajově zabývali vlivem podobnosti v sebehodnocení partnerů na vývoj jejich spokojenosti ve vztahu. Jejich výzkum byl na rozdíl od tohoto longitudinální a pro měření partnerské spokojenosti použili škálu GBMSS (*Gilford-Bengtson Marital Satisfaction Scale*; Gilford & Bengtson, 1979). Výzkum se také lišil v tom, že 98% párů bylo v manželském svazku a průměrný věk participantů byl, na rozdíl od tohoto výzkumu, který se zaměřoval pouze na jedince v reprodukčním věku, u mužů 54,3 a u žen 51,8.

V závěru své studie Erol o Orth uvádějí, že příští výzkumy by se mohly zaměřit na vliv vnímané podobnosti na partnerskou spokojenost, jelikož by mohla mít na vztah větší dopad než podobnost skutečná. Na základě toho byl tento výzkum rozšířen o předpoklad, že páry, kde se budou partneři více podobat v míře vnímaného sebehodnocení, budou oproti méně podobným párům vykazovat vyšší míru spokojenosti, soudržnosti a shody ve vztahu. Vnímaná míra sebehodnocení však neměla vliv na celkovou míru partnerského přizpůsobení, ani na míru partnerské shody, spokojenosti nebo soudržnosti, čímž byla tato hypotéza vyvrácena. Tyto výsledky se tedy neshodují s poznatky Murray a kolektivu (2002), kteří namítají, že pouhé vnímání podobnosti je dostačující k tomu, aby se jedinci cítili lépe pochopeni a byli spokojenější ve vztahu.

Dalším předpokladem výzkumu bylo, že míra sebehodnocení participantů bude pozitivně korelovat s jejich mírou partnerské přizpůsobivosti a mírou partnerské shody, soudržnosti, a spokojenosti. Signifikantní vztah byl nalezen ale pouze u celkové míry partnerského přizpůsobení a u partnerské shody a soudržnosti. Tyto výsledky se tedy částečně shodují se studií Erol a Orth (2013) nebo například se studií Robinsona a Camerona (2012). Tato studie navíc měřila, zda míra sebehodnocení partnerů/partnerek participantů bude odpovídat jejich míře partnerského přizpůsobení, míře partnerské shody, spokojenosti a soudržnosti a v tomto případě žádný signifikantní vztah nalezen nebyl.

Výzkum má několik limitů, které je třeba zmínit. Jeden z největších, který měl zcela jistě vliv na skóry participantů u dotazníku partnerské přizpůsobivosti (R-DAS, Busby a kol., 1995), je, že se výzkum uskutečnil v době působení pandemie koronaviru, která zapříčila omezení volného pohybu osob a volnočasových aktivit. V subškále partnerské soudržnosti se totiž nachází dvě položky (položka 11 a 13), které zjišťují četnost společného chování za zábavou a koníčky a společné plánování akcí, na které participantů museli vlivem pandemie reagovat negativně. Dva ze 130 participantů ve zpětné vazbě na dotazník přímo uvedli, že jsou jejich odpovědi byly ovlivněny tehdejšími vládními nařízeními. Dvanáct z 65 zúčastněných párů spolu navíc navázalo partnerský vztah teprve po vypuknutí pandemie, což mohlo způsobit, že se jejich vztah vyvíjel v určitých oblastech jinak, než jak by tomu bylo za „normálních“ podmínek. Řada studií také přinesla poznatky o navýšení negativních emocí, depresivních a úzkostných stavů i jiných mentálních problémů v populaci v období pandemie (Bartoš a kol., 2020; Ivbijaro, 2020; Winkler a kol., 2020 a další). Můžeme tedy předpokládat, že se zmíněné problémy týkaly i participantů v této studii, což mohlo ovlivnit jejich odpovědi na dotazníky.

Jako další limit související s pandemií bych uvedla samotný nábor participantů a sběr dat, který musel probíhat pouze online prostřednictvím internetu, čímž mohl vzniknout nereprezentativní, zkreslený vzorek, a to zejména z důvodu nezapojení skupiny lidí s nízkým socioekonomickým statutem, kteří nemají k počítači nebo internetu přístup. Také nebylo možné kontrolovat podmínky testování zúčastněných osob, například jestli dotazník vyplňovali v klidu a v soukromí, v dobrém rozpoložení nebo jestli nediskutovali své odpovědi s partnerem/partnerkou.

Nereprezentativní vzorek může vzniknout i z důvodu, že jedinci s nízkým sebehodnocením nebo nespokojení jedinci v partnerském vztahu nebudou mít tendenci účastit se dobrovolného výzkumu.

Jako poslední bych zmínila, že stejně jako u všech neexperimentálních výzkumů, mohou mít na výsledky vliv proměnné, které nebyly do analýzy zahrnuty. U dotazníkového šetření také může snadno dojít k nepochopení otázek participantem nebo k tendenci participantů odpovídat sociálně žádoucím způsobem.

V budoucnu by se mohl další výzkum zaměřit, zejména pak výzkum v českém prostředí, na faktory ovlivňující míru sebehodnocení, například na výchovu a její konkrétní prvky, jako jsou třeba fyzické tresty nebo důraz na dodržování pravidel. Dále by se mohl zaměřit na možné příčiny, proč mají muži vyšší sebehodnocení než ženy. Konkrétně například jaké faktory ovlivňují vnímání vlastní fyzické atraktivity, jelikož se tento faktor

ukázal u řady studií jako důležitý pro míru sebehodnocení u žen (McMullin & Cairney, 2004; Nakonečný, 2009; Sýkorová, 2007). Co se týče homogamie a partnerské spokojenosti, mohl by se výzkum zaměřit na další charakteristiky, jejichž podobnost by mohla být klíčová pro spokojenost partnerů ve vztahu, jako je podobnost ve stylu řešení konfliktů nebo v míře žárlivosti.

ZÁVĚR

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaký má vliv u heterosexuálních párů podobnost v rámci sebehodnocení na spokojenost v partnerském vztahu. Jelikož se autoři předchozích studií neshodují v tom, jestli je ve vztahu důležitější skutečná podobnost (Byrne, 1997) nebo podobnost vnímaná (Buunk & Bosman, 1986; Condon & Crano, 1988), tedy jak si partneři *myslí*, že se vzájemně podobají, zaměřila jsem se v této práci na obě dvě.

Teoretická část se věnovala vymezení základních pojmů a představením dřívějších studií, souvisejících s vybraným tématem. První kapitola se zaměřovala na sebehodnocení, jeho definici, vývoj, zdroje, míru a souvislost s partnerskými vztahy, druhá na teorii homogamního a heterogamního párování a třetí kapitola pojednávala o partnerské spokojenosti, konkrétně pak o vlivu (ne)podobnosti na spokojenost ve vztahu a podobnosti v rámci sebehodnocení u partnerů.

Výzkum v empirické části práce nenašel žádný signifikantní vztah mezi skutečnou ani vnímanou mírou sebehodnocení a spokojeností v partnerském vztahu. Výsledky také ukázaly, že partneři se v míře sebehodnocení nepodobali. Na druhou stranu bylo ale zjištěno, že míra skutečného sebehodnocení participantů odpovídala tomu, jak vnímali sebehodnocení svých partnerů. Výzkum také ukázal, že míra skutečného sebehodnocení participantů odpovídala tomu, jak jejich sebehodnocení viděl jejich partner/ka.

Dále výsledky ukázaly, že míra sebehodnocení participantů odpovídala míře jejich partnerské přizpůsobivosti, stejně jako jejich míře shody a soudržnosti, ovšem neodpovídala míře partnerské spokojenosti. Zajímavé ale je, že míra sebehodnocení partnerů/partnerek participantů nesouvisela s mírou jejich partnerské přizpůsobivosti, ani s mírou shody, spokojenosti nebo soudržnosti. V celkové míře partnerského přizpůsobení, shodě, soudržnosti i spokojenosti se ale partneři vzájemně podobali.

Seznam literatury:

- Allendorf, K. (2012). Marital Quality from a Rural Indian Context in Comparative Perspective. *Journal Of Comparative Family Studies*, 43(4), 527-544.
- Allik, J., & Schmitt, D. P. (2005): *Simultaneous Administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 Nations: Exploring the Universal and Culture-Specific Features of Global Self-Esteem*. *Journal of Personality and Social Psychology*. 89(4), 623-642.
- Andrews, B., & Brown, G. W. (1995). Stability and change in low self-esteem: The role of psychosocial factors. *Psychological Medicine*, 25, 23-31.
- Arrindell, W. A., & Luteijn, F. (2000). Similarity between intimate partners for personality traits as related to individual levels of satisfaction with life. *Personality and Individual Differences*, 28, 629–637.
- Back, M. D., Krause, S., Hirschmuller, S., Stopfer, J. M., Egloff, B., and Schmukle, S. C. (2009). Unraveling the three faces of self-esteem: A new information-processing sociometer perspective. *Journal of Research in Personality*, 43, 933-937.
- Balcetis, E., Cole, S., Chelberg, M. B. & Alicke, M. (2013). Searching Out the Ideal: Awareness of Ideal Body Standards Predicts Lower Global Self-esteem in Women. *Self and Identity*, 12 (1), 99-113.
- Barkow, J. H. (1989). *Darwin, sex, and status: Biological approaches to mind and culture*. Toronto: University of Toronto Press
- Bartoš, V., Cahlikova, J., Bauer, M., & Chytilová, J. (2020). Dopady pandemie koronaviru na duševní zdraví. IDEA anti COVID-19, 22.
- Bártová, K., Štěrbová, Z., Martinec Nováková, L., Binter, J., Varella, M. A. C., & Valentova, J. V. (2017). Homogamy in Masculinity–Femininity Is Positively Linked to Relationship Quality in Gay Male Couples from the Czech Republic. *Archives of Sexual Behavior*, 46(5), 1349–1359.
- Bartsch, L. A., King, K. A., Vidourek, R. A. & Merianos, A. L. (2017). Self-Esteem and Alcohol Use Among Youths. *Journal of Child & Adolescent Substance Abuse*, 26 (5), 414-424.
- Bateson, P. (1983). *Optimal outbreeding*. In: P. Bateson (Ed.), *Mate Choice*. Cambridge: Cambridge University Press, 257-277.
- Baumeister, R. F. (1993). *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*. New York: Plenum Press. 37-55.

Baumeister, R. F. (1999). *Self-concept, self-esteem, and identity*. In V. J. Derlega, B. A. Winstead, & W. H. Jones (Eds.), *Nelson-Hall series in psychology. Personality: Contemporary theory and research* (339–375). Nelson-Hall Publishers.

Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science in the Public Interest*, 4, 1-44.

Berezkei, T. & Csanaky, A. (1996). Mate choice, marital success, and reproduction in a modern society, *Ethology and Sociobiology*, 17 (1), 17-35,

Berezkei, T., Gyuris, P., Koves, P., & Bernath, L. (2002). Homogamy, genetic similarity, and imprinting; parental influence on mate choice preferences. *Personality and Individual Differences*, 33(5), 677-690.

Berezkei, T., Gyuris, P. & Weisfeld. G. E. (2004). Sexual imprinting in human mate choice. *The Royal Society*. 271, 1129 -1134.

Bleske-Rechek, A., Remiker, M. W., Baker, J. P. (2009). Similar From the Start: Assortment in Young Adult Dating Couples and Its Link to Relationship Stability Over Time. *Individual Differences Research*, 7 (3), 142-158.

Blatný, M. & Osecká, L. (1994). Rosenbergova škála sebehodnocení: struktura globálního vztahu k sobě. *Československá psychologie*, 38 (6) 481-488.

Blatný, M. & Osecká, L. (1998). Zdroje sebehodnocení a životní spokojenosti: osobnost a strategie zvládnání. *Československá psychologie*, 42 (5) 385-394.

Blatný, M. (2001). Osobnostní determinanty sebehodnocení a životní spokojenosti: mezipohlavní rozdíly. *Československá psychologie*, 45, 385-393.

Blatný, M. (2003). *Sebepojetí z pohledu sociálně-kognitivní psychologie*. In Blatný, M. & Plháková, A. *Temperament, inteligence, sebepojetí*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR.

Blatný, M. (2010). *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada.

Blaustein, A. R., Bekoff, M., Byers, J. A., & Daniel, T. J. (1991). Kin recognition in vertebrates: what do we really know about adaptive value?. *Animal Behaviour*, 41(6), 1079- 1083

Berezkei, T. & Csanaky, A. (1996). Mate choice, marital success, and reproduction in a modern society. *Ethology and Sociobiology*, 17, 23-45.

Bovet, J., Barthes, J., Durand, V., Raymond, M., Alvergne, A. (2012). Men's Preference for Women's Facial Features: Testing Homogamy and the Paternity Uncertainty Hypothesis. *PLoS ONE*, 7 (11).

Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment. Attachment and Loss*. New York: Basic Books

Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). *Self-report measurement of adult romantic attachment: An integrative overview*. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York, NY: Guilford Press.

Brown, M. A., & Brown, J. D. (2015). Self-enhancement biases, self-esteem, and ideal mate preferences. *Personality and Individual Differences*, 74, 61-65.

Busby, D. M., Christensen, C., Crane, D. R., & Larson, J. H. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct hierarchy and multidimensional scales. *Journal of Marital and Family Therapy*, 21(3), 289-308.

Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100 (2), 204–232.

Buunk, B., & Bosman, J. (1986). Attitude similarity and attraction in marital relationships. *The Journal of Social Psychology*, 126, 133–134.

Byrne, D. (1971). *The attraction paradigm*. New York, NY: Academic.

Byrne D. (1997). An Overview (and Underview) of Research and Theory within the Attraction Paradigm. *Journal of Social and Personal Relationships*. 14 (3), 417-431.

Caspi, A., Herbener, E. S., & Ozer, D. J. (1992). Shared experiences and the similarity of personalities: A longitudinal study of married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62, 281-291.

Clay, D., Vignoles, V. & Dittmar, H. (2005). Body Image and Self-Esteem Among Adolescent Girls: Testing the Influence of Sociocultural Factors. *Journal of Research on Adolescence*, 15 (4), 451-477.

Cooley, C. H. (1902). *Human nature and social order*. New York: Scribner.

Coopersmith, S. (1968). Studies in self-esteem. *Scientific American*, 218, 6-106.

Condon, J. W., & Crano, W. D. (1988). Inferred evaluation and the relation between attitude similarity and interpersonal attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(5), 789–797.

DeHart, T., Pelham, B. & Murray, S. (2004). Implicit Dependency Regulation: Self-esteem, Relationship Closeness, and Implicit Evaluations of Close Others. *Social Cognition*, 22 (1), 126-146.

Denissen, J. J. A., Penke, L., Schmitt, D. P. & van Aken, M. A. G. (2008). Self-esteem reactions to social interactions: Evidence for sociometer mechanisms across days, people, and nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95, 181-196.

Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653–663.

Dijkstra, P., & Barelds, D. P. H. (2008). Do People Know What They Want: A Similar or Complementary Partner? *Evolutionary Psychology*. 6 (4),

Dryer, D. C., & Horowitz, L. M. (1997). When do opposites attract? Interpersonal complementarity versus similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 592-603.

Dyrenforth, P. S., Kashy, D. A., Donnellan, M. B., & Lucas, R. E. (2010). Predicting relationship and life satisfaction from personality in nationally representative samples from three countries: The relative importance of actor, partner, and similarity effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 690-702.

Eaves, L., Heath, A., Martin, N., Maes, H., Neale, M., Kendler, K., ... Corey, L. (1999). Comparing the biological and cultural inheritance of personality and social attitudes in the Virginia 30,000 study of twins and their relatives. *Twin Research*, 2(2), 62–80.

Eika, L., Mogstad, M. & Zafar, B. (2019). Educational Assortative Mating and Household Income Inequality. *Journal of Political Economy*, 127 (6).

Elfhag, K., Tynelius, P., & Rasmussen, F. (2010). Self-esteem links in families with 12-year-old children and in separated spouses. *The Journal of Psychology*, 144, 341-359.

Erol, R. Y., & Orth, U. (2013). Actor and Partner Effects of Self-Esteem on Relationship Satisfaction and the Mediating Role of Secure Attachment Between the Partners. *Journal of Research in Personality*, 47, 26-35.

Erol, R. Y., & Orth, U. (2014). Development of self-esteem and relationship satisfaction in couples: Two longitudinal studies. *Developmental Psychology*, 50 (9), 2291–2303.

Erol, R. Y., & Orth, U. (2016). Self-esteem and the quality of romantic relationships. *European Psychologist*, 21, 274-283.

- Escorial, S. & Martín-Buro, C. (2012). The role of personality and intelligence in assortative mating. *The Spanish journal of psychology*, 15 (2), 680-687.
- Feingold, A. (1988). Matching for attractiveness in romantic partners and same-sex friends: A meta-analysis and theoretical critique. *Psychological Bulletin*, 104(2), 226–235.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429–456.
- Felmlee, D. H. (2001). From appealing to appalling: Disenchantment with a romantic partner. *Sociological Perspectives*, 44, 263-280.
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1993). Marital satisfaction, depression, and attributions: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64, 442-452.
- Foster, J. D., Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2007). Linking adult attachment to self-esteem stability. *Self and Identity*, 6, 64-73.
- Fowers, B. J., & Olson, D. H. (1993). ENRICH Marital Satisfaction Scale: A brief research and clinical tool. *Journal of Family Psychology*, 7(2), 176–185
- Fraley, R. C., & Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4,132-154.
- Fromm, E. (1966). *Umění milovat*. Praha: Orbis.
- Funk, J. L., & Rogge, R. D. (2007). Testing the Ruler With Item Response Theory: Increasing Precision of Measurement for Relationship Satisfaction With the Couples Satisfaction Index. *Journal of Family Psychology*. 21(4), 572-584.
- Gaunt, R. (2006). Couple Similarity and Marital Satisfaction: Are Similar Spouses Happier? *Journal of personality*, 74 (5), 1401-1420.
- George, D., Luo, S., Webb, J., Pugh, J., Martinez, A., & Foulston, J. (2015). Couple similarity on stimulus characteristics and marital satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 86, 126–131.
- Gonzaga, G. C., Campos, B., & Bradbury, T. (2007). Similarity, convergence, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 34–48.
- Gosling, S. D., Rentfrow, P. J., & Swann, W. B. (2003). A very brief measure of the BigFive personality domains. *Journal of Research in personality*, 37(6), 504-528.

- Griffiths, L. J., Parsons, T. J. & Hill, A. J. (2010). Self-esteem and quality of life in obese children and adolescents: A systematic review. *International Journal of Pediatric Obesity*, 1-23.
- Griffiths, R. W. & Kunz, P. R. (1973). Assortative mating: A study of physiognomic homogamy. *Social Biology*, 20 (4), 448-453.
- Gilford, R., & Bengtson, V. (1979). Measuring marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions. *Journal of Marriage and Family*, 41, 387-398.
- Guidon, M. H. (2010). *Self-esteem across the lifespan: issues and interventions*. New York: Routledge.
- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. I. *Journal of Theoretical Biology*, 7 (1), 1-16.
- Hayesová, N. (2007). *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Higgins, E. T. (1991). *Development of self-regulatory and self-evaluative processes: Costs, benefits, and tradeoffs*. In: M. R. Gunnar & L. A. Sroufe, *The Minnesota symposia on child psychology, Vol. 23. Self processes and development*, 125-165. Hillsdale, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Hirst, S. P., & Metcalf, B. J. (1984). Promoting self esteem. *Journal of Gerontological Nursing*, 10, 72-77.
- Hong, S-M., Bianca M. A., Bianca M. R., Bollington J. (1993). Self-Esteem: The Effects of Life-Satisfaction, Sex, and Age. *Psychological Reports*, 72 (1), 95-101.
- Huyse-Gaytandjieva, A., Groot, W., Pavlova, M. & Joling, C. (2015). Low Self-Esteem Predicts Future Unemployment. *Journal of Applied Economics*, 18 (2), 325-346.
- Charlesworth, D., & Willis, J. H. (2009). The genetics of inbreeding depression. *Nature Reviews Genetics*, 10 (11), 783-96.
- Ivbijaro, G., Brooks, C., Kolkiewicz, L., Sunkel, C., & Long, A. (2020). Psychological impact and psychosocial consequences of the COVID 19 pandemic: Resilience, mental well-being, and the coronavirus pandemic. *Indian Journal of Psychiatry*, 62(9), 395.
- James, W. (1890). *The Principles of Psychology*. New York: Henry Holt and Company.

Johnson, M. D., & Galambos, N. L. (2014). Paths to intimate relationship quality from parentadolescent relations and mental health. *Journal of Marriage and Family*, 76, 145-160.

Kalmijn, M. (1991). Shifting boundaries: Trends in religious and educational homogamy. *American Sociological Review*, 56, 786–800.

Kalmijn, M., & Flap, H. (2001). Assortative meeting and mating: Unintended consequences of organized settings for partner choices. *Social forces*, 79(4), 1289-1312.

Kavanagh, P. S., Robins, S. C., and Ellis, B. J. (2010). The mating sociometer: A regulatory mechanism for mating aspirations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99, 120-132.

Kerckhoff, A. C., & Davis, K. E. (1962). Value Consensus and Need Complementarity in Mate Selection. *American Sociological Association*. 27 (3), 295-303.

Kernis, M. H. (2003). Toward a Conceptualization of Optimal Self- Esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26.

Khan, I., Mahmood, A., & Zaib, U. (2019). Interplay of self-esteem with the academic achievements between male and female secondary school students. *Journal of human behavior in the social environment*, 29, (8), 971-978.

Klohnen, E. C., Luo, S. (2003). Interpersonal attraction and personality: What is attractive - self similarity, ideal similarity, complementarity, or attachment security? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 709-722

Kohler, H.-P., Behrman, J. R., & Skytthe, A. (2005). Partner + children = happiness? The effects of partnerships and fertility on well-being. *Population and Development Review*, 31(3), 407–445.

Kratochvil, J. (1937). *Filosofický slovník*. Brno: Občanská tiskárna.

Kratochvíl, S. (2006). *Manželská a rodinná terapie*. Praha: Portál.

Leary, M. R., & Baumeister, R. F. (2000). *The nature and function of self-esteem: Sociometer theory*. In: Zanna, M. P. *Advances in Experimental Social Psychology*. San Diego, CA: Academic Press.

Leary, M. R., Schreindorfer, L. S. & Haupt, A. L. (1995). The Role of Low Self-Esteem in Emotional and Behavioral Problems: Why is Low Self-Esteem Dysfunctional? *Journal of Social & Clinical Psychology*, 14 (3), 297-314.

Lee, J. & Allen J. (2020). Young Adults' Economic Well-Being and Mental Health: The Mediation Model of Self-Esteem. *The American Journal of Psychology*, 133 (3), 329-339.

Leikas, S., Ilmarinen, V. J. J., Verkasalo, M., Vartiainen, H. L. L., & Lönnqvist, J. E. E. (2018). Relationship satisfaction and similarity of personality traits, personal values, and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 123, 191–198.

Li, T., & Fung, H. H. (2011). The dynamic goal theory of marital satisfaction. *Review Of General Psychology*, 15 (3), 246-254.

Lieberman, D., Tooby, J., & Cosmides, L. (2007). The architecture of human kin detection. *Nature*, 445(7129), 727-731.

Lindová, J., Průšová, D., & Klapilová, K. (2020). Power distribution and relationship quality in long-term heterosexual couples. *Journal of sex & marital therapy*, 46 (6), 528-541.

Luo, S. (2009). Partner selection and relationship satisfaction in early dating couples: The role of couple similarity. *Personality and Individual Differences*. 47 (2), 133-138.

Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(8), e12337.

Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assortative Mating and Marital Quality in Newlyweds: A Couple-Centered Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(2), 304– 326.

Makhubela, M. (2019). The relation between low self-esteem and depressive mood in a non-clinical sample: The role of gender and negative life events. *Journal of Psychology in Africa*, 29 (1), 54-59.

Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N., & Rooke, S. E. (2010). The Five-Factor Model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 124–127.

Marcinkowska, U. M. & Rantala, M. J. (2012). Sexual Imprinting on Facial Traits of Opposite-Sex Parents in Humans. *Evolutionary Psychology*.

Marsh, H. W. (2006). *Self-concept theory, measurement and research into practice: The role of selfconcept in educational psychology*. Vernon-Wall Lecture: British Psychological Society.

Maslow, A. H. (1937). Dominance-feeling, behavior, and status. *Psychological Review*, 44, 404-429.

McMullin, J. A., & Cairney, J. (2004). Self-esteem and the intersection of age, class, and gender. *Journal of Aging Studies*, 18, 75-90.

- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment processes and couple functioning*. In M. Mikulincer & P. R. Shaver (Eds.), *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (pp. 285-325). New York, NY: Guilford Press.
- Mogonea, F.-R., & Mogonea, F. (2014). The Role of the Family in Building Adolescents' Selfesteem. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 189–193.
- Morry, M. M. (2005). Relationship satisfaction as a predictor of similarity ratings: A test of the attraction-similarity hypothesis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22 (4), 561-584.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (2000). Self-esteem and the quest for felt security: How perceived regard regulates attachment processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(3), 478–498.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., Bellavia, G. M., Griffin, D. W., & Dolderman, D. (2002). Kindred spirits? The benefit of egocentrism in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 563-581.
- Murray, S. L., Rose, P., Bellavia, G. M., Holmes, J. G., & Kusche, A. G. (2002). When rejection stings: How self-esteem constrains relationship-enhancement processes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(3), 556–573.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia.
- Neyer, F. J., & Asendorpf, J. B. (2001). Personality-relationship transaction in young adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 1190-1204.
- Olchowska-Kotala, A. (2018). Body esteem and self-esteem in middleaged women. *Journal of Women & Aging*, 30 (5), 417-427.
- Orth, U., Trzesniewski, K. H., & Robins, R. W. (2010). Self-esteem development from young adulthood to old age: A cohort-sequential longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98 (4), 645–658.
- Orth, U., Robins, R. W., & Widaman, K. F. (2012). Life-span development of self-esteem and its effects on important life outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(6), 1271–1288.
- Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23, 381-387.
- Pearson, K. (1903). Assortative mating in man. *Biometrika*, 2, 481–498.
- Purkey, W. W. (1970). *Self-Concept and School Achievement*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- Rahmani, P. (2011). The relationship between self esteem, achievement goals and academic achievement among the primary students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 803-808.
- Rantala, M. J., & Marcinkowska, U. M. (2011). The role of sexual imprinting and the Westermarck effect in mate choice in humans. *Behavioral Ecology and Sociobiology*, 65, 859-873.
- Regan, P. C., Levin, L., Sprecher, S., Christopher, F. S., & Gate, R. (2000). Partner preferences: What characteristics do men and women desire in their short-term sexual and long-term romantic partners?. *Journal of Psychology & Human Sexuality*, 12(3), 1-21.
- Reynolds, C. A., Baker, L. A., & Pedersen, N. L. (2000). Multivariate models of mixed assortment: Phenotypic assortment and social homogamy for education and fluid ability. *Behavior Genetics*, 30, 455–476.
- Roberts, S. C., Little, A. C., Gosling, L. M., Perrett, D. I., Carter, V., Jones, B. C., Penton-Voak, I., Petrie, M. (2005). MHC-heterozygosity and human facial attractiveness. *Evolution and Human Behavior*, 26 (3), 213-226.
- Robertson, R. K. (2009). Body image, self-esteem, and interpersonal relationships in adulthood. (Master's thesis, Auckland University of Technology).
- Robins, R. W., Hendin, H. M., & Trzesniewski, K. H. (2001). Measuring global self-esteem: Construct validation of a single-item measure and the Rosenberg Self-esteem Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 151-16.
- Robins, R. W., Trzesniewski, K. H., Tracy, J. L., Gosling, S. D. & Potter, J. (2002). Global self-esteem across the life span. *Psychology and Aging*, 17(3), 423– 434.
- Robinson, K. J., & Cameron, J. J. (2012). Self-esteem is a shared relationship resource: Additive effects of dating partners' self-esteem levels predict relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 46, 227-230.
- Rogers, C. A. (1961). *On becoming a person: A therapist view of psychotherapy*. London: Constable.
- Röhr, H. P. (2013). *Nedostatečný pocit vlastní hodnoty*. Praha: Portál.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princenton, N. J.: Princenton University Press.
- Rosenberg, M., Schooler, C., & Schoenbach, C. (1989). Self-Esteem and Adolescent Problems: Modeling Reciprocal Effects. *American Sociological Review*, 54, 1004-18.

- Rusbult, C. E., Finkel, E. J., & Kumashiro, M. (2009). The Michelangelo Phenomenon. *Current Directions in Psychological Science*, 18(6), 305–309.
- Rushton, J. P. (1988). Genetic similarity, mate choice, and fecundity in humans. *Ethology and Sociobiology*, 9 (6), 329-333.
- Rushton, J. P. (1989). Genetic similarity, human altruism, and group selection. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 503-559.
- Sanchez, L., Manning, W. D., & Smock, P. J. (1998). Sex-Specialized or Collaborative Mate Selection? Union Transitions among Cohabiters. *Social Science Research*, 27(3), 280–304.
- Sciangula, A., & Morry, M. M. (2009). Self-esteem and perceived regard: How I see myself affects my relationship satisfaction. *The Journal of Social Psychology*, 149, 143-158.
- Schwartz, C. R., & Graf, N. L. (2009). Assortative matching among same-sex and different-sex couples in the United States, 1990–2000. *Demographic Research*, 21, 843–878.
- Skupnik, J. (1998). Příbuzenský výběr a etnografická data. *Český Lid*, 85 (3), 223-239.
- Shackelford, T. K. (2001). Self-esteem in marriage. *Personality and Individual Differences*, 30, 371–390.
- Spanier, G.B. (1976). Measuring dyadic adjustment: New scales for assessing the quality of marriage and similar dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Speakman, J. R., Djafarian, K., Stewart, J., & Jackson, D. M. (2007). Assortative mating for obesity. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 86(2), 316–323.
- Stinson, D. A., Logel, C., Zanna, M. P., Holmes, J. G., Cameron, J. J., Wood, J. V., & Spencer, S. J. (2008). The cost of lower self-esteem: Testing a self- and social-bonds model of health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 94(3), 412–428.
- Stulp, G., Simons, M. J. P., Grasman, S., & Pollet, T. V. (2016). Assortative mating for human height: A meta-analysis. *American Journal of Human Biology*, 29(1), e22917.
- Sýkorová, D. (2007). *Autonomie ve stáří*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Sweeney, M. M., & Cancian, M. (2004). The changing importance of white women's economic prospects for assortative mating. *Journal of Marriage and Family*, 66(4), 1015–1028.
- Štěrbová, Z., & Valentová, J. (2012). Influence of homogamy, complementarity, and sexual imprinting on mate choice. *L'Anthropologie*, 1, 47–59.

Štěrbová, Z., Bártová, K., Martinec Nováková, L., Correa Varella, M. A., Havlíček, J., Valentova, J. V. (2017). Assortative mating in personality among heterosexual and male homosexual couples from Brazil and the Czech Republic. *Personality and Individual Differences*, 112, 90-96.

Štěrbová, Z. (2019). Asortativní párování u člověka. Dizertační práce. Univerzita Karlova, 1. lékařská fakulta, Sexuologický ústav 1.LF a VFN v Praze. Vedoucí práce Weiss, Petr.

Štěrbová, Z., Bártová, K., Havlíček, J. & Valentova, J. V. (2021). Partnerská podobnost a její vliv na kvalitu vztahu. *E-psychologie*, 15(2), 29-42.

Tackett, S. L., Nelson, L. J. & Busby, D. M. (2013). Shyness and Relationship Satisfaction: Evaluating the Associations Between Shyness, Self-Esteem, and Relationship Satisfaction in Couples. *The American Journal of Family Therapy*, 41 (1), 34-45.

Tafarodi, R. W. & Swann, W. B. (2001). Two-dimensional self-esteem: theory and measurement. *Personality and Individual Differences*, 31, 653 – 673.

Tice, D. M. (1993). *The social motivations of people with low selfesteem*. In: Baumeister, R. F. *Self-Esteem: The Puzzle of Low Self-Regard*. New York: Plenum Press. 37-55.

Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.

Trudel, G., Turgeon, L. & Piché, L. (2010). Marital and sexual aspects of old age. *Sexual and Relationship Therapy*, 25 (3), 316-341.

Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B., Moffitt, T. E., Robins, R. W., Poulton, R., & Caspi, A. (2006). Low self-esteem during adolescence predicts poor health, criminal behavior, and limited economic prospects during adulthood. *Developmental Psychology*, 42, 381–390.

Trzesniewski, K. H., Donnellan, M. B., & Robins, R. W. (2013). *Development of self-esteem*. In: Zeigler-Hill, V. *Self-esteem*. London: Psychology Press.

Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.

Vasiliu, A. (2015). Self-esteem as an indicator of quality of life. *Science, Movement and Health*, 15 (2) 570-574.

Výrost, J. & Slaměnik, S. (2008). *Sociální psychologie*. Praha: Grada Publishing

Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Nus Simms, E., Haig, J., Berry, D. S. (2004). Match Makers and Deal Breakers: Analyse of Assortative Mating in Newlywed Couples. *Journal of Personality*, 72, 1029–1068.

Watson, J. C. (2017). Relationship between self-esteem, mattering, school connectedness, and wellness among middle school students. *Professional School Counseling, 21* (1), 108-118.

Wedekind, C., Seebeck, T., Bettens, F., & Paepke, A. J. (1995). MHC-dependent mate preferences in humans. *Proc. R. Soc. Lond. B., 260* (1359), 245-249.

Whisman, M. A., Uebelacker, L. A., Tolejko, N., Chatav, Y., & McKelvie, M. (2006). Marital discord and well-being in older adults: Is the association confounded by personality? *Psychology and Aging, 21*(3), 626–631.

Wilson, G. D., & Cousins, J. (2003). Partner similarity and relationship satisfaction: Development of a compatibility quotient. *Sexual and Relationship Therapy, 18*(2), 161–170.

Winch, R. F. (1967): Another look at the theory of complementary needs in mate-selection. *Journal of Marriage and Family, 4*, 756-762.

Winkler, P., Formanek, T., Mlada, K., Kagstrom, A., Mohrova, Z., Mohr, P., & Csemy, L. (2020). Increase in prevalence of current mental disorders in the context of COVID-19: Analysis of repeated nationwide cross-sectional surveys. *Epidemiology and Psychiatric Sciences, 29*, E173.

Whitney, S. D, Sullivan, S. & Herman, K. (2010). Low Self-Esteem as an Early Indicator of Youth Depressive Symptoms. *Advances in School Mental Health Promotion, 3* (2), 5-16.

Wylie, R. C. (1979). *The self-concept: Vol. 2. Theory and research on selected topics*. Lincoln, NE: University of Nebraska Press.

Yang, Z., & Schaninger, C. M. (2010). The impact of parenting strategies on child smoking behavior: The role of child self-esteem trajectory. *Journal of Public Policy and Marketing, 29*, 232–247.

Zeigler-Hill, V. (2010). The interpersonal nature of self-esteem: Do different measures of self-esteem possess similar interpersonal content? *Journal of Research in Personality, 44* (1) , 22-30.

Zeigler-Hill, V. (2013). *Current issues in social psychology. Self-esteem*. Psychology Press.

PŘÍLOHY

Příloha č.1: Náborový letáček

HLEDÁME ÚČASTNÍKY DO VÝZKUMU NA TÉMA

PODOBNOST MEZI PARTNERY V RÁMCI SEBEHODNOCENÍ

O CO SE JEDNÁ?

Výzkum je součástí bakalářské práce Michaely Dopitové na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy pod vedením Mgr. Kláry Bártové, Ph.D.

PODMÍNKY PRO ÚČAST

- věkové rozmezí 18-45 let
- partnerský vztah trvající minimálně 3 měsíce
- účast obou partnerů

CO ÚČAST OBNÁŠÍ?

Vyplnění elektronického dotazníku, který Vám s partnerem dohromady zabere přibližně 20 minut.

ODMĚNA ZA ÚČAST

Vyhodnocení osobnostního dotazníku.

PRO VÍCE INFORMACÍ PIŠTE NA: DOPITOVA.MI@GMAIL.COM

Příloha č.2: Náborový e-mail

Dobrý den,

děkuji Vám za Váš zájem o výzkum „*Podobnost mezi partnery v sebehodnocení a vliv na partnerskou spokojenost*“, který se koná pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy.

Cílem tohoto výzkumu je sledovat současný vývoj partnerských vztahů a popsat fenomény, které ovlivňují spokojenost párů. Hlavním výstupem této studie bude má bakalářská práce.

Výzkum probíhá formou vyplnění online dotazníku. Délka vyplňování dotazníků je individuální, v průměru zabere 15 minut. Po celou dobu výzkumu budete vystupovat pod individuálně přiděleným kódem a ani jeden z partnerů nebude mít přístup k vyplněným datům toho druhého. Samotný dotazník se skládá z několika základních demografických otázek (například velikost Vašeho bydliště, Váš věk, nejvyšší dosažené vzdělání apod.), dále je tvořen standardizovaným psychologickým dotazníkem, který se zabývá partnerskou spokojeností a dotazníky, které měří různorodé osobnostní charakteristiky a rysy, jako je například extravertze, neuroticismus nebo míra sebehodnocení.

Pokud byste se s partnerem rozhodli, že se výzkumu chcete zúčastnit a v případě, že opravdu splňujete následující podmínky:

- 1) *Zúčastnit se mnohou pouze muži a ženy ve věku 18 až 45 let se svými dlouhodobými partnery/partnerkami.*
- 2) *Je nezbytné, aby se výzkumu kromě Vás zúčastnil i Váš partner/ka, tedy oba partneři.*
- 3) *Minimální požadovaná délka vztahu jsou 3 měsíce.*

Vyplňte prosím dotazník na adrese:

https://cuhumanities.az1.qualtrics.com/jfe/form/SV_3Q7RiMZV7XfCoJw

V dotazníku je nutné uvést Váš individuální kód:

Přidělený kód pro Vás: 0010a

Přidělený kód pro Vašeho partnera/Vaši partnerku: 0010b

Odkaz na dotazník a přidělený kód pro Vašeho partnera/Vaši partnerku prosím přepošlete Vašemu partnerovi/Vaší partnerce.

Velmi důležité je, abyste vše vyplňovali v klidu a v soukromí (například večer když přijdete z práce) a nediskutovali své odpovědi s partnerem/partnerkou (po vyplnění však samozřejmě můžete vše s partnerem/partnerkou probrat (pokud již sám/a dotazník také vyplnil/a)). Délka vyplňování by neměla přesáhnout 15 minut. Budete-li unaveni, určitě si odpočiňte - k rozpracovanému dotazníku se můžete vrátit a to po dobu tří dnů od Vašeho prvního přihlášení. Průběh vyplňování můžete sledovat na počítadle dole na každé stránce, budete mít tedy po celou dobu přehled, kolik Vám toho ještě zbývá.

Přeji příjemné vyplňování,

v případě jakéhokoliv problému, či dotazu mě kontaktujte na:

dopitova.mi@gmail.com

Michaela Dopitová

Příloha č.3: Dotazníkový soubor

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku. Jmenuji se Michaela a jsem studentkou bakalářského studia na FHS UK. Tento dotazník slouží jako sběr dat k výzkumné části mé bakalářské práce s názvem "Podobnost mezi partnery v sebehodnocení a vliv na partnerskou spokojenost". Pokud se rozhodnete zúčastnit, vyplníte krátké osobnostní dotazníky a dotazník týkající se Vašeho partnerského vztahu. Vaše účast na tomto výzkumu je naprosto dobrovolná, a kdykoliv se rozhodnete od účasti upustit, stačí stránku zavřít a neúplná data nebudou analyzována. Vaše účast mi velmi pomůže, ale pouze v případě, že bude zahrnovat upřímné odpovědi - nezapomeňte, že lidská variabilita je obrovská a neexistují tudíž žádné správné či špatné odpovědi, odpovídejte jednoduše dle své přirozenosti. Účast na výzkumu trvá cca 15 minut, a věřte, že i takto krátká doba může dopomoci odhalit některá zákoutí složitých mezilidských vztahů, jež mohou mít bezprostřední vliv na spokojenost v partnerství a můžeme je tak jen díky Vám aplikovat i v reálném životě lidí, kteří partnera hledají anebo se snaží, aby bylo jejich partnerství šťastnější. K rozdělanému dotazníku se navíc můžete během dvou dnů od započetí vrátit, stačí kliknout znovu na zasláný link.

Podmínkou pro výzkum je minimální věk 18 let a maximální 45 let. Druhou podmínkou je partnerský vztah trvající minimálně tři měsíce.

Pro výzkum je velmi důležité, aby se ho účastnili oba partneři. Ráda bych Vás tedy poprosila, abyste dotazník vyplnili oba, jelikož odpovědi pouze jednoho z partnerů nebudu moct do studie zahrnout. Každý svou část vyplňujte samostatně bez přítomnosti partnera, aby nedocházelo k ovlivňování výsledků.

Abyste se mohli výzkumu zúčastnit a abychom my mohli Vaše data použít, potřebujeme Váš souhlas s účastí ve výzkumu, který nám potvrdíte pomocí níže uvedeného souhlasu.

Prohlašuji, že jsem byl/a informován/a o podmínkách účasti ve výzkumu zaměřeném na podobnost mezi partnery v sebehodnocení a vliv na partnerskou spokojenost a rozhodl/a jsem se jej dobrovolně zúčastnit. Chápu, že moje účast v tomto výzkumu je anonymní, že údaje poskytnuté o mé osobě nebudou předány žádné třetí osobě a budou použity pouze k vědeckým účelům.

V případě jakéhokoliv dotazu mě neváhejte informovat na e-mail: dopitova.mi@gmail.com

- Ano, chci se zúčastnit
- Ne, nechci se zúčastnit

Nyní sem, prosím, vložte kód, který Vám byl přidělen.

.....

Jaké je Vaše biologické pohlaví?

- Muž
- Žena

Kolik je Vám let?

.....

Jak velká je obec, ve které převážně žijete?

- obec nad 1 milion obyvatel
- obec se 100 000 až 1 milionem obyvatel
- obec s 50 000 až 100 000 obyvatel
- obec s 30 000 až 50 000 obyvatel
- obec s 10 000 až 30 000 obyvatel
- obec se 3 000 až 10 000 obyvatel
- obec s 1 000 až 3 000 obyvatel
- obec do 1000 obyvatel

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- Neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání
- Střední odborné (bez maturity)
- Střední škola (s maturitou)
- Nástavbové studium (včetně pomaturitního studia)
- Vyšší odborné vzdělání (Dis.)
- Bakalářské (Bc., BcA.)
- Magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.)
- Doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)

Považujete se za osobu (označte prosím jednu z možností):

- Výhradně heterosexuální
- Převážně heterosexuální
- Spíše heterosexuální
- Bisexuální
- Spíše homosexuální
- Převážně homosexuální

- Výhradně homosexuální

Máte v současnosti dlouhodobý vztah (který trvá minimálně 3 měsíce a/nebo o němž si myslíte, že má perspektivu do budoucnosti)?

- Ano, v současné době mám dlouhodobý vztah
- Ne, v současné době nemám dlouhodobý vztah

Uved'te prosím délku trvání Vašeho současného partnerství (od okamžiku kdy jste spolu začali chodit): Pokud jste spolu například 4 roky a 3 měsíce, tak napište 4+3.

.....

Kolik let je Vašemu partnerovi/Vaší partnerce?

.....

Přečtete si, prosím, pozorně následující výroky a označte, jak moc s nimi souhlasíte nebo nesouhlasíte.

	Rozhodně souhlasím	Souhláním	Nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Mám pocit, že jsem jako člověk přinejmenším stejně hodnotný, stejně dobrý, jako ostatní				
Myslím si, že mám řadu dobrých vlastností				
Celkově mívám tendenci považovat se za neúspěšného člověka				
Jsem schopný dělat mnoho věcí stejně dobře jako většina ostatních lidí				
Mám pocit, že nemám moc vlastností, na které mohu být hrdý				
Mám k sobě kladný vztah				

Celkově jsem se sebou spokojený				
Chtěl bych si sám sebe víc vážít				
Občas mám dost pocit, že nejsem užitečný				
Někdy si myslím, že jsem naprosto nemožný				

Přečtěte si, prosím, pozorně následující výroky a označte, jak se podle Vás vidí/cítí Váš současný partner/Vaše současná partnerka.

	Rozhodně souhlasím	Souhlaím	Nesouhlasím	Rozhodně nesouhlasím
Mám pocit, že jsem jako člověk přinejmenším stejně hodnotný, stejně dobrý, jako ostatní				
Myslím si, že mám řadu dobrých vlastností				
Celkově mívám tendenci považovat se za neúspěšného člověka				
Jsem schopný dělat mnoho věcí stejně dobře jako většina ostatních lidí				
Mám pocit, že nemám moc vlastností, na které mohu být hrdý				
Mám k sobě kladný vztah				
Celkově jsem se sebou spokojený				
Chtěl bych si sám sebe víc vážít				
Občas mám dost pocit, že nejsem užitečný				

Někdy si myslím, že jsem naprosto nemožný				
---	--	--	--	--

Následující dotazník obsahuje otázky týkající se Vašeho partnerského vztahu. Odpovídejte co nejupřímněji tak, aby Vaše odpovědi byly pravdivé a přesné. Neexistující odpovědi "správné" nebo "chybné".

Vybrané odpovědi označte, či tam, kde je třeba odpovězte slovem nebo číslem. Neztrácejte příliš času rozvažováním, označte první odpověď, která Vás napadne. V žádném případě nepřeskakujte, zodpovězte prosím všechny otázky.

Většina lidí v některých otázkách nesouhlasí se svým partnerem/partnerkou. Zaznamenejte prosím u každé položky v tabulce míru souhlasu či nesouhlasu mezi Vámi a Vaším partnerem/Vaší partnerkou:

	Vždy shoda	Téměř vždy shoda	Občas neshoda	Často neshoda	Téměř vždy neshoda	Vždy neshoda
1. Náboženství						
2. Projevování citů						
3. Důležitá rozhodnutí						
4. Sex						
5. Správné nebo vhodné chování						
6. Rozhodnutí týkající se zaměstnání						

Jak často se následující chování vyskytuje ve Vašem vztahu? (pokud se dané chování ve vztahu nevyskytuje, označte možnost "Nikdy")

	Pořád	Často	Spíše častěji	Občas	Zřídka	Nikdy
7. Jak často uvažuješ o ukončení vztahu?						
8. Litujete toho, že žijete společně?						
9. Jak často se hádáte?						
10. Jak často si jdete s partnerem/partnerkou na nervy?						

Jak často se následující chování vyskytuje ve Vašem vztahu?

	Každý den	Téměř každý den	Příležitostně	Zřídka	Nikdy
11. Chodíte společně za zábavou a koníčky?					

Jak často se následující chování vyskytuje ve Vašem vztahu?

	Nikdy	Méně než jednou za měsíc	Jednou nebo dvakrát za měsíc	Jednou nebo dvakrát týdně	Jednou denně	Častěji než jednou denně
12. Máte podnětnou výměnu názorů						
13. Společně něco plánujete						
14. Klidně o něčem diskutujete						

Následující dotazník zjišťuje, jak se Vám z Vašeho pohledu jeví Vaše povahové rysy. Pomocí níže uvedené škály definujte vždy jednu možnost nejlépe vystihující Vaši povahu. Odpovědi nejsou správné či špatné, různé osobnostní rysy jsou přirozenou součástí člověka.

Sám/a sebe považuji za:

	Rozhodně nesouhlasí	Spíše nesouhlasí	Trochu nesouhlasí	Neutrální (ani souhlas ani nesouhlas)	Trochu souhlasí	Spíše souhlasí	Rozhodně souhlasí
Extravertního, entuziastického							
Kritického, hádavého							
Spolehlivého, disciplinovaného							
Úzkostného, snadno zneklidnitelného							
Otevřeného novým zážitkům, složitého							
Rezervovaného, tichého							
Souciténého, vřelého							
Neorganizovaného, nedbalého							
Klidného, emočně stabilního							
Konvenčního, málo tvořivého							

OSOBNOSTNÍ DOTAZNÍK

Pět obecných dimenzí osobnosti představují bazální tendence člověka, které mají biologický základ. Bazální tendence nejde měřit přímo, ale jejich působení lze zaznamenat prostřednictvím zálib, postojů a zvyků. Škála, kterou jsme v tomto dotazníku zvolili,

nabývá hodnot 2 až 14, přičemž lidé v průměru dosahují 8 bodů. Hodnoty nad 8 bodů tak značí vyšší skór, zatímco hodnoty pod 8 bodů značí skór nižší.

Výsledky Vašeho osobnostního dotazníku:

Extraverze: x

Neuroticismus: x

Otevřenost novým zkušenostem: x

Přívětivost: x

Svědomitost: x

Extraverze

Vysoký skór:

Extraverti jsou společenší, hovorní, přátelští, ale tyto vlastnosti nejsou jedinými charakteristikami vystihující tuto dimenzi. Jedinci, kteří dosahují vysokého skóru v této škále, se popisují navíc jako sebejistí, aktivní, energičtí, veselí a optimističtí. Extraverti mají rádi druhé lidi, jsou rádi součástí skupin a různých společenských událostí, obvykle baví společnost, mají rádi vzrušení, stimulující prostředí a udržují si veselou mysl.

Osoby s vysokým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Družný, společenský, průbojný, smělý, povídavý, sdílný, prosazující se, energický, aktivní, bezprostřední, rázný, nenucený, hravý, rychlý, neostýchavý, optimistický.

Nízký skór:

Introverti jsou zdrženliví, chovají se nezávisle a samostatně spíše než poslušně a povolně, jsou spíše vyrovnaní než nejistí nebo flegmatictí. Introverti nemusejí nutně trpět sociální fobií, a pokud sami sebe charakterizují jako plaché, ostýchavé a nesmělé, mají na mysli, že chtějí zůstat o samotě a být na druhých nezávislí. O introvertech také nelze říci, že by byli nešťastnými nebo pesimistickými lidmi.

Osoby s nízkým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Samotářský, nespolečenský, neprůbojný, nesmělý, málomluvný, tichý, zdrženlivý, bez energie, uzavřený, plachý, ostýchavý, nedružný, pasivní, stydlivý, nevýbušný, nesdílný, vážný, neaktivní, nepřístupný, nedynamický, nespontánní, rezervovaný, váhavý, pesimistický, nenáruživý.

Neuroticismus

Vysoký skór:

Lidé, kteří dosahují vysokého skóru v neuroticismu, se popisují jako psychicky nestabilní a jejich psychická vyrovnanost je snadno narušitelná. Na rozdíl od emociálně stabilních jedinců uvádějí častěji negativní prožitky a obtíže při jejich překonávání. Jsou často plni obav, snadno je lze přivést do rozpaků, cítí se zahanbeni, nejistí, nervózní, úzkostní, intenzivně prožívají strach, obavy nebo smutek. Jejich představy nekorespondují s realitou, proto mají omezenou možnost kontrolovat se a zvládat stresové situace.

Osoby s vysokým skórem v této charakteristice lze popsat adjektivy:

Psychicky nevyrovnaný, neklidný, labilní, nervózní, náladový, úzkostný, neodolný vůči stresu, rozrušitelný, se sebou nespokojený, vznětlivý, plný obav, vztahovačný, zlostný, prudký, prchlivý, nejistý, impulzivní, napjatý

Nízký skór:

Osoby dosahující nízkého skóru v této charakteristice se popisují jako emociálně stabilní, jsou klidné, vyrovnané, bezstarostné a ani stresující situace je nevyvedou snadno z míry. Druzí je mohou někdy považovat za necitlivé.

Adjektiva, která vystihují emociálně stabilní jedince:

Psychicky vyrovnaný, klidný, uvolněný, stabilní, neúzkostný, odolný vůči stresu, nerozrušitelný, se sebou spokojený, bezstarostný

Otevřenost vůči zkušenosti

Vysoký skór:

Osoby dosahující vysokého skóru v této škále se zajímají o nové zkušenosti, prožitky a dojmy, udávají bohatou fantazii a jsou vnímavější k prožitkům pozitivních i negativních emocí více než uzavření jedinci. Berou v úvahu nové myšlenky a nekonvenční hodnoty. Popisují se jako vědychtiví, intelektuální, obdaření fantazií, ochotní experimentovat a zajímající se o umění a abstraktní témata. Jsou připraveni kriticky přeformulovat platné normy a převzít nové sociální etické a politické hodnoty. Často se chovají nekonvenčně, zkoušejí nové způsoby jednání a dávají přednost změně.

Osoby s vysokým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Otevřený novému, tvořivý, originální, obrazotvorný, zvědavý, vnímavý, přemýšlivý, zajímající se o umění, citlivý, liberální, nezávislý.

Nízký skór:

Osoby dosahující nízkého skóru v této škále mají častěji sklon chovat se konvenčně a zastávat konzervativní postoje. Dávají přednost známému, osvědčenému před novým a neznámým. Jejich emoční reakce nejsou tak intenzivní a jejich prožívání může být utlumeno. Mívají ohraničené zájmy, kterým se nevěnují s takovou intenzitou jako lidé dosahující vysokého skóru v této charakteristice. Přejímají názory autorit.

Osoby s nízkým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Uzavřený novému, věcný, realistický, konvenční, neobrazotvorný, nezvídavý, nevnímavý, nepřemýšlivý, nezajímající se o umění, necitlivý.

Přívětivost

Vysoký skór:

Stejně jako extraverté i přívětivost charakterizuje interpersonální chování. Nejvýraznější charakteristikou osob dosahujících vysokého skóru na této škále je altruismus. Takoví lidé mají pro druhé pochopení a porozumění, projevují jim přízeň, chovají se k nim laskavě a vlídně. Jsou vždy ochotni pomáhat a jsou přesvědčeni, že ostatní zase budou pomáhat jim. Mají sklon důvěřovat druhým lidem a dávají přednost spolupráci.

Osoby s vysokým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Dobrosrdečný, přívětivý, snášenlivý, zdvořilý, laskavý, soucitný, skromný, charakterní, tolerantní, neagresivní, upřímný, smířlivý, dobromyslný, nesobecký, potajný, vstřícný, důvěřivý, taktní, čestný, přizpůsobivý, obětavý, tvárný.

Nízký skór:

Osoby s nízkým skórem se naproti tomu popisují jako egocentrické mající tendenci znevažovat záměry druhých lidí. Chovají se často hrubě a neomaleně a druhými spíše soutěží než spolupracují.

Osoby s nízkým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Necitelný, nepřívětivý, nesnášenlivý, nezdvořilý, nelaskavý, nemilosrdný, domýšlivý, bezcharakterní, netolerantní, agresivní, neupřímný, útočný, panovačný, pomstychtivý, rozpínavý, despotický, autoritářský, drsný, svárlivý, bezcitný, konfliktní, neústupný, egoistický, vzdorovitý, tvrdošijný, sobecký, škodolibý, samolibý, zákeřný, uštěpačný, egocentrický, zjištný, nepoddajný, podezíravý.

Svědomitost

Vysoký skór:

Osoby dosahující vysokého skóru v této škále se popisují jako cílevědomé, ctižadostivé, pilné, vytrvalé, systematické, s pevnou vůlí, disciplinované, spolehlivé, přesné a pořádné. Tyto sociálně žádoucí charakteristiky související nestudijními a pracovními výkony, mají však i svou negativní stránku. Pokud překročí únosnou míru, projeví se jako přehnaná pořádkumilovnost, pedantičnost nebo workoholické chování.

Osoby s vysokým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Pečlivý, svědomitý, pilný, vytrvalý, důkladný, spolehlivý, systematický, cílevědomý, pracovitý, důsledný, pořádný, zodpovědný, rozhodný, usilovný, produktivní, akorátní, dochvilný, precizní, houževnatý, snaživý, činorodý, výkonný, ctižadostivý, puntíčkářský.

Nízký skór:

Osoby s nízkým skórem se popisují jako nedbalé, lhostejné, nestálé, naplňující své cíle s malým zaujetím. Současně však nezastávají tak puritánské postoje a hodnoty, jako lidé skórující ve svědomitosti vysoko.

Osoby s nízkým skórem v této charakteristice lze popsat následujícími adjektivy:

Nepečlivý, nesvědomitý, líný, nevytrvalý, chaotický, nespolehlivý, nesystematickým bezcílný, nedůsledný, nepořádný, nezodpovědný, nepozorný, laxní, unáhlený, zbrklý, nevýkonný, nereproduktivní, ukvapený.

V této chvíli již máte dotazník vyplněný. Pokud máte nějaké otázky, návrhy, či připomínky, chcete se o problematice něco více dozvědět, kontaktujte nás e-mailem (dopitova.mi@gmail.com) nebo nám zanechte vzkaz přímo zde. Ještě jednou Vám děkujeme za Váš čas a spolupráci. Za výzkumný tým Michaela Dopitová

.....